

**INFORMACJA O SYTUACJI BANKÓW
W OKRESIE STYCZEŃ-WRZESIEŃ 2012 R.**

**URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
WARSZAWA, 2012**

OPRACOWANIE:
ANDRZEJ KOTOWICZ
PRZY WSPÓŁPRACY DEPARTAMENTU BANKOWOŚCI KOMERCYJNEJ I SPECJALISTYCZNEJ
ORAZ INSTYTUCJI PŁATNICZYCH
URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

Materiał stanowi syntezę raportu opracowanego dla KNF
i przyjętego przez KNF na 171 posiedzeniu w dniu 20/12/2012

SPIS TREŚCI

Najważniejsze spostrzeżenia i wnioski	4
1 POZYCJA KAPITAŁOWA	10
2 POZYCJA PŁYNNOŚCIOWA.....	12
3 WYNIKI FINANSOWE.....	13
4 GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU	16
5 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	22
6 STRUKTURA WALUTOWA I TERMINÓW PŁATNOŚCI BILANSU	25
7 JAKOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO	27
SPIS TABEL	31

Najważniejsze spostrzeżenia i wnioski

Sytuacja sektora bankowego w okresie I-IX 2012 r. pozostawała stabilna.

- **Baza kapitałowa uległa wzmocnieniu** (znacznym wzrost funduszy własnych z 110,7 mld zł na koniec ub.r. do 126,4 mld zł na koniec września br., wzrost współczynnika wypłacalności z 13,1% do 14,0% oraz współczynnika Tier 1 z 11,7% do 12,7%).

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej **rekomendowane jest dalsze wzmocnienie bazy kapitałowej**, co wynika z poziomu ryzyka zakumulowanego w bilansach banków oraz trudnych uwarunkowań zewnętrznych, które mogą wywoływać zaburzenia w funkcjonowaniu rynków finansowych oraz wpływać na pogorszenie sytuacji finansowej części klientów banków. W związku z tym **KNF wydała odpowiednie zalecenia, co do podziału zysku za 2012 r.**

- **Sytuacja w zakresie płynności była dobra** (liczba naruszeń uchwały KNF nr 386/2008 była niewielka i dotyczyła podmiotów o marginalnym udziale w aktywach sektora; nieznaczny wzrost dodatniej luki płynności krótkoterminowej z 140,3 mld zł do 143,0 mld zł oraz współczynnika płynności krótkoterminowej z 1,46 do 1,48; relacja kredytów do depozytów dla sektora niefinansowego pozostała stabilna).

Głównym utrudnieniem w zarządzaniu płynnością pozostaje spadek zaufania pomiędzy uczestnikami rynku finansowego oraz pojawiające się okresowo zaburzenia w funkcjonowaniu rynków finansowych. Dlatego **niezbędne są dalsze działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania.**

- **Wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie z analogicznego okresu 2011 r.** (marginalny wzrost z 11 964 mln zł do 12 033 mln zł, tj. o 0,6%; poprawa wyników nastąpiła w 431 podmiotach skupiających 61,6% aktywów sektora). Uwagę jednak zwraca, że wyniki II i III kwartału br. były niższe od tych jakie odnotowano w analogicznym okresie 2011 r.

Główną przyczyną poprawy wyników był wzrost wyniku odsetkowego (o 5,0%), a w dalszej kolejności wzrost wyniku zrealizowanego na innej działalności bankowej oraz wyniku z tytułu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych (wynik z prowizji wzrósł jedynie o 1,5%). Z kolei w kierunku obniżenia wyniku oddziaływało zwiększenie kosztów działania (o 6,3%) oraz ujemnego salda odpisów i rezerw (o 14,7%).

Wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw wynikał z **silnego wzrostu odpisów na należności od sektora przedsiębiorstw** (o 310,8%) na skutek pogorszenia jakości należności od części spółek sektora budowlanego, a w mniejszym stopniu od przedsiębiorstw sekcji obsługi nieruchomości oraz handlu. Jednocześnie część banków zapowiedziała utworzenie dodatkowych odpisów w IV kwartale br. Dodatkowo doszło do dalszego wzrostu odpisów na kredyty mieszkaniowe (o 16,4%) oraz innych rezerw (o 19,5%), jak też zdarzenia jednorazowego polegającego na zmianie parametrów modelu szacowania utraty wartości w jednym z banków i dokonania w związku z tym dużych odpisów. Z drugiej strony nastąpiło **silne zmniejszenie odpisów na kredyty konsumpcyjne** (o 29,4%), które osiągnęły najniższy poziom w okresie ostatnich kilku lat, przy czym w III kwartale odpisy te wzrosły w stosunku do II kwartału.

Miary efektywności działania pozostały na poziomie zbliżonym do analogicznego okresu 2011 r. (C/I wyniósł 50,4%; ROA wyniósł 1,25%; ROE uległo obniżeniu do 11,5% ale wynikało to ze wzrostu kapitałów). Warto odnotować pewną **poprawę efektywności banków spółdzielczych** (C/I obniżył się do 63,5%, a ROA wzrosło do 1,36%).

W kolejnych okresach należy liczyć się ze wzrostem negatywnej presji na wyniki finansowe, co ma związek ze zmniejszeniem tempa wzrostu gospodarki, mogącym skutkować m.in. pogorszeniem sytuacji finansowej części kredytobiorców, jak też zmniejszeniem popytu na kredyt i produkty bankowe.

- **Struktura sektora nie uległa istotnym zmianom.** Odnotowano jednak **zmniejszenie zatrudnienia i sieci sprzedaży** (o 1,5 tys. osób; o 0,3 tys. placówek) na skutek procesów restrukturyzacji w części banków komercyjnych (w bankach spółdzielczych zatrudnienie pozostało stabilne, a sieć sprzedaży uległa zwiększeniu). Odnotowano też dalszy **wzrost udziału aktywów kontrolowanych przez inwestorów krajowych** (z 35,0% na koniec ub.r. do 37,5% na koniec września br.).
- **Tempo wzrostu sumy bilansowej uległo obniżeniu** (po wyeliminowaniu wpływu zmiany kursów walut przyrost wyniósłby około 64,9 mld zł, tj. 5,1% w poszczególnych kwartałach: 28,7 mld zł; 1,5 mld zł oraz 34,7 mld zł). Spowolnienia wzrostu należy upatrywać w spadku aktywności gospodarczej i wroście niepewności co do przyszłego stanu koniunktury, co prowadzi m.in. do ograniczenia popytu na kredyt oraz jego bardziej selektywnej podaży ze strony banków. Jednocześnie dokonywana w niektórych bankach zmiana struktury finansowania prowadzi do wycofania części zagranicznych środków ulokowanych w polskim sektorze bankowym.
- **Tempo wzrostu akcji kredytowej uległo obniżeniu** (po skorygowaniu o zmiany kursów walut przyrost kredytów w okresie I-IX wyniósł około 44,6 mld zł, tj. o 5,0%), co wynikało głównie z obniżenia dynamiki kredytów dla gospodarstw domowych. **Obniżenie dynamiki akcji kredytowej obserwowane jest również w innych krajach UE.**

Tempo wzrostu kredytów mieszkaniowych uległo osłabieniu (po skorygowaniu o zmiany kursów walut przyrost kredytów wyniósł około 12,9 mld zł, tj. 4,2%).

Kontynuowany był **pozytywny trend dominacji kredytów złotych w sprzedaży nowych kredytów** (większość banków zrezygnowała z udzielania kredytów walutowych), co w połączeniu z umocnieniem złotego spowodowało wzrost udziału kredytów złotych w strukturze kredytów mieszkaniowych (do 43,1%). **W ocenie UKNF i NBP kredyty walutowe powinny stanowić produkt skierowany tylko do klientów otrzymujących stałe dochody w walucie kredytu.**

Za niekorzystny należy uznać utrzymujący się wysoki udział w sprzedaży kredytów o LTV przekraczającym 80% (około 50% sprzedaży) **oraz nadmiernie wydłużone okresy kredytowania** (kredyty na okres 25 lat i dłuższe stanowiły około 65% nowo udzielonych kredytów).

Spadek dynamiki wzrostu kredytów mieszkaniowych wynika ze wstrzymania części popytu na skutek wzrostu obaw o przyszłą sytuację materialną oraz obserwowanej korekty cen na rynku nieruchomości, zaostżenia polityki kredytowej w niektórych bankach na skutek narastania problemów z obsługą tych kredytów, zmian w Programie „Rodzina na swoim”, nowelizacji Rekomendacji S. Istotną barierę rozwoju stanowią też wysokie ceny nieruchomości, co ogranicza dostęp do mieszkań dla przeciętnych gospodarstw domowych. W końcu należy mieć na uwadze szybki rozwój tych kredytów w ubiegłych latach, co spowodowało zaspokojenie potrzeb kredytowych znacznej części gospodarstw domowych (liczba aktywnych umów kredytowych wzrosła z 521 tys. na koniec 2004 r. do 1 704 na koniec września 2012 r., wartość uruchomionych kredytów wzrosła w tym okresie z 36,4 mld zł do 319,1 mld zł, a udział kredytów w PKB wzrósł z 4% do 21% i zbliżył się do udziałów występujących w niektórych wysoko rozwiniętych krajach UE).

Wartość portfela kredytów konsumpcyjnych zmniejszyła się (po skorygowaniu o zmiany kursów walut spadek wyniósł około 4,1 mld zł, tj. o 3,2%), przy czym obraz sytuacji był niejednorodny (w 360 bankach portfel zmniejszył się o 8,4 mld zł, a w 261 wzrósł o 4,1 mld zł). W największym stopniu obniżył się stan kredytów ratalnych, a w dalszej kolejności zadłużenie z tytułu kredytów samochodowych oraz w kartach płatniczych. Zadłużenie z tytułu kredytów gotówkowych uległo zwiększeniu.

Obserwowany **spadek kredytów konsumpcyjnych** wynika z przenoszenia sprzedaży przez niektóre zagraniczne grupy bankowe do firm pożyczkowych działających w ramach grupy kapitałowej w celu ominięcia działań regulacyjnych, sprzedaży części portfela złych kredytów, procesu samoregulacji ze strony banków, zmiany postaw części gospodarstw domowych (ograniczenia „życia na kredyt”) i banków, co oddziałuje w kierunku ograniczenia podaży i popytu, uchwalenia Rekomendacji T oraz stopniowego wzrostu konkurencji ze strony instytucji niebankowych.

Spadek stanu kredytów konsumpcyjnych jednak wyraźnie wyhamowuje (skorygowana zmiana w poszczególnych kwartałach wyniosła odpowiednio: -2,5 mld zł; -1,4 mld zł; -0,2 mld zł), **co może być sygnałem stabilizacji poziomu akcji kredytowej lub jej wzrostu** w nadchodzących okresach (pośrednio potwierdzają to dane BIK, które z jednej strony wskazują na znaczny spadek liczby udzielanych kredytów, a zarazem na nieznaczny wzrost akcji kredytowej w ujęciu wartościowym).

Wartość pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (głównie operacyjnych i inwestycyjnych dla drobnych przedsiębiorstw - mikrofirm) **wykazuje stabilny wzrost.**

Utrzymuje się relatywnie wysokie tempo wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw. Po wyraźnym wyhamowaniu w II kwartale, w III kwartale wzrost kredytów ponownie przyspieszył (po skorygowaniu o zmiany kursów walut przyrost kredytów w poszczególnych kwartałach wyniósł odpowiednio: 6,4 mld zł; 2,7 mld zł; 7,5 mld zł, co w okresie I-IX daje łączny wzrost o około 16,9 mld zł, tj. o około 6,4% do 11,9% w ujęciu rok/rok).

Za niekorzystną należy jednak uznać **stagnację w obszarze kredytów inwestycyjnych**, co należy łączyć m.in. ze spadkiem aktywności w gospodarce i pogorszeniem perspektyw wzrostu gospodarki w kolejnych okresach, jak też z ograniczeniem skali inwestycji publicznych.

- **Jakość portfela kredytowego pozostaje stabilna, choć w niektórych obszarach odnotowano jej pogorszenie** w rezultacie czego doszło do zwiększenia poziomu kredytów zagrożonych (z 66,4 mld zł na koniec ub.r. do 71,8 mld zł na koniec września br.) oraz ich udziału w portfelu (z 7,3% do 7,7%).

Jakość kredytów mieszkaniowych uległa pogorszeniu, co przejawiało się we wzroście kredytów zagrożonych (o 1,0 mld zł) oraz zwiększeniu ich udziału w portfelu (z 2,3% do 2,7%). Odnotowano również **pogorszenie spłacalności** tych kredytów polegające na zwiększeniu kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni (o 1,6 mld zł) oraz zwiększeniu ich udziału w portfelu (z 3,0% do 3,3%). Można szacować, że na koniec września br. w portfelach banków było około 35,9 tys. kredytów zagrożonych oraz około 46,2 tys. kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni). Niepokoi przy tym **szybkie pogorszenie jakości kredytów w niektórych bankach.**

O ile jakość kredytów mieszkaniowych (mierzona udziałem kredytów zagrożonych) jest wysoka na tle innych rodzajów kredytów dla sektora niefinansowego, to w kontekście ryzyka generowanego przez ten portfel trzeba mieć na uwadze m.in.: dominującą rolę tego portfela w bilansach banków, wysoki udział kredytów walutowych, wysokie średnie wartości LTV portfela kredytowego, ograniczoną płynność na rynku

nieruchomości (m.in. kwestia skuteczności realizacji zabezpieczeń oraz jej wpływu na sytuację na rynku), ryzyko związane z kredytami udzielonymi w ramach programu „Rodzina na swoim” („skokowy” wzrost rat spłaty po 8 latach), brak odpowiednich źródeł finansowania akcji kredytowej, etc. Mając to na uwadze **konieczna jest zmiana dotychczasowego modelu rozwoju kredytów mieszkaniowych.**

Jakość kredytów konsumpcyjnych uległa poprawie przejawiającej się w spadku kredytów zagrożonych (o 0,9 mld zł) oraz kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni (o 1,1 mld zł), a stabilny udział w portfelu (kredytów zagrożonych 17,9%; opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni 19,6%) wynika ze spadku wartości portfela. Trzeba jednak mieć na uwadze, że część pozytywnych obserwacji wynikała ze sprzedaży części portfela „złych” kredytów.

Zarysowująca się poprawa jakości kredytów konsumpcyjnych może mieć pozytywne przełożenie na stopniowe zwiększenie finansowania w tym obszarze.

Jakość pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych uległa pogorszeniu (wzrost kredytów zagrożonych o 1,1 mld zł; wzrost udziału kredytów zagrożonych z 9,3% do 10,1%), co wynikało z przyrostu zagrożonych kredytów udzielonych drobnym przedsiębiorcom (głównie operacyjnych i inwestycyjnych).

Jakość kredytów i innych należności części przedsiębiorstw uległa pogorszeniu (wartość kredytów zagrożonych wzrosła o 3,9 mld zł, a ich udział w portfelu wzrósł z 10,4% do 11,3%).

Decydujący wpływ na pogorszenie jakości miało pogorszenie sytuacji finansowej części spółek budowlanych realizujących duże kontrakty infrastrukturalne. Znaczące pogorszenie odnotowano też w należnościach od niektórych spółek branży deweloperskiej oraz spółek z sekcji handel. Należy jednak mieć na uwadze, że duży wpływ na pogorszenie należności w obrębie poszczególnych sekcji miało pogorszenie sytuacji jednostkowych klientów względem których banki posiadały wysokie ekspozycje. W związku z tym należy zachować ostrożność przy ocenie sytuacji poszczególnych branż, aby nie prowadzić do niewłaściwych uogólnień, które mogłyby wpłynąć niekorzystnie na postrzeganie poszczególnych branż przez inwestorów oraz skłonność banków do ich finansowania.

Oslabienie tempa wzrostu gospodarki będzie wywierało negatywną presję na jakość portfela kredytowego i wyniki banków w najbliższych okresach.

- **Poziom najpłynniejszych aktywów pozostał bez większych zmian** (stan środków w kasach i NBP wzrósł o 2,4 mld zł, poziom należności od banków o 8,5 mld zł, portfel instrumentów dłużnych i kapitałowych o 4,4 mld zł), tak jak ich udział w sumie bilansowej (27,8%).
- **Wzrost zobowiązań był niższy niż wzrost sumy bilansowej** (po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych wartość zobowiązań ogółem wzrosła o około 45,5 mld zł, tj. o 4,0%).

Wartość depozytów sektora niefinansowego w ujęciu nominalnym zmniejszyła się (o 2,9 mld zł, tj. o 0,4%), ale po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut odnotowano **marginalny wzrost** (o około 2,3 mld zł, tj. 0,3%). Główną przyczyną spadku było **zmniejszenie depozytów przedsiębiorstw** (o 26,3 mld zł, -12,8%; rok/rok o 2,0 mld zł, -1,1%), **który nie został zrównoważony przyrostem depozytów gospodarstw domowych** (21,5 mld zł, 4,5%; rok/rok 45,7 mld zł, 10,1%).

Na tle sektora relatywnie dobrze wygląda sytuacja banków spółdzielczych, które wykazały wzrost depozytów (o 2,6 mld zł; 4,4%), podczas gdy w bankach komercyjnych i oddziałach instytucji kredytowych doszło do ich spadku (o 5,5 mld zł; -0,9%).

Niski przyrost depozytów sektora niefinansowego może stanowić silną barierę możliwości kreacji akcji kredytowej (w IV kwartale należy oczekiwać silnego napływu depozytów, choć w znacznym stopniu będzie miał on charakter sezonowy).

Stan depozytów sektora finansowego pozostał stabilny (po wyeliminowaniu wpływu zmian kursowych ich wartość zmniejszyła się o około 1,5 mld zł, tj. -0,6%). Jednak należy odnotować **znaczny spadek stanu środków nierezydenta** (z 188,6 mld zł do 160,1 mld zł), któremu towarzyszył wzrost środków rezydenta (z 78,0 mld zł do 94,2 mld zł). Główną przyczyną spadku środków nierezydenta była zmiana strategii działania oraz struktury finansowania do jakiej dochodzi w niektórych bankach. Istotny wpływ miało też umocnienie złotego.

Wartość depozytów sektora budżetowego zwiększyła się (o 33,9 mld zł; 69,2%), co wynikało z charakterystycznego dla pierwszych miesięcy roku silnego napływu tych depozytów. Wzrost ten jest jednak bardzo silnie skoncentrowany.

Wartość **zobowiązań z tytułu emisji własnych papierów wartościowych uległa zwiększeniu** (o 11,9 mld zł), choć ich udział w strukturze zobowiązań nadal był niski (4,6%). Rozwój tego źródła finansowania należy ocenić pozytywnie, zwłaszcza w obliczu trudnej sytuacji na rynkach finansowych, jak też ograniczonych możliwości wzrostu bazy depozytowej.

W strukturze zobowiązań dominują zobowiązania krajowe, ale w niektórych bankach kluczową rolę odgrywa finansowanie zagraniczne. **Wartość zobowiązań wobec nierezydentów zmniejszyła się** (po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 16,1 mld zł, tj. o 7,0%). W konsekwencji nastąpiło obniżenie udziału tych środków w zobowiązaniach ogółem (do 18,0%) oraz w sumie bilansowej (do 16,1%). **Większość środków nierezydenta pochodzi od podmiotów macierzystej grupy kapitałowej** (według stanu na koniec września br. wartość tych środków, bez uwzględnienia oddziałów instytucji kredytowych, wynosiła 116,6 mld zł, co oznacza zmniejszenie ich stanu o 29,0 mld zł).

Spadek finansowania zagranicznego wynika ze zmiany struktury finansowania (zmniejszenia uzależnienia od środków z macierzystych grup), **wycofania się z udzielania walutowych kredytów mieszkaniowych** (spadek zapotrzebowania na środki zagraniczne), **umocnienia złotego** (zmniejszenie wartości złotej środków walutowych). Dodatkowo stan tych środków może wykazywać istotne **wahania wynikające z operacji na rynku pieniężnym** dokonywanych przez niektóre podmioty.

Zmniejszenie finansowania zagranicznego może oddziaływać negatywnie na możliwości rozwoju akcji kredytowej.

- Umocnienie złotego oraz zmniejszenie portfela kredytów walutowych przełożyło się na **zmniejszenie aktywów walutowych** (z 363,2 mld zł do 330,3 mld zł) **oraz obniżenie ich udziału w sumie bilansowej** (z 28,1% do 24,7%), choć w części dużych i średnich banków udział ten był znacznie wyższy. **Wartość pasywów walutowych również uległa zmniejszeniu** (z 285,0 mld zł do 256,7 mld zł). Głębszy spadek pasywów walutowych niż aktywów walutowych wynikał ze zmiany struktury finansowania oraz zmniejszenia poziomu walutowych lokat sektora budżetowego. W rezultacie doszło do **nieznacznej zmniejszenia ujemnej luki finansowania walutowego** (z -78,1 mld zł do -73,6 mld zł) oraz jej udziału w sumie bilansowej (z -6,0% do -5,5%), przy czym w niektórych bankach była ona znacznie wyższa.

- **Poziom finansowania długoterminowego nieznacznie wzrósł** (wartość pasywów wymagalnych w okresie powyżej 1 roku wzrosła z 168,7 mld zł do 184,6 mld zł, a ich udział w sumie bilansowej zwiększył się do 13,9%). Korzystne było przy tym to, że większość tego przyrostu dotyczyła pasywów o okresie wymagalności powyżej 5 lat (wzrost z 69,0 mld zł do 80,3 mld zł). Nastąpiło to w drodze **wydłużenia zobowiązań wobec sektora finansowego. Udział długoterminowych zobowiązań wobec sektora niefinansowego pozostał marginalny** (wartość depozytów sektora niefinansowego o wymagalności powyżej 1 roku wynosiła zaledwie 8,3 mld zł i stanowiła 1,2% zobowiązań wobec tego sektora).

Duże dysproporcje pod względem terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów wskazują na **oparcie długoterminowej akcji kredytowej na krótkoterminowych depozytach, co powoduje wzrost ryzyka płynności**. Podstawową przyczyną tych dysproporcji był szybki rozwój kredytów mieszkaniowych, finansowany w oparciu o krótkoterminowe depozyty sektora niefinansowego oraz środki pozyskiwane od zagranicznych podmiotów dominujących (w znacznym stopniu również krótkoterminowe, choć sukcesywnie odnawiane), a tylko w niewielkim stopniu przez długoterminowe zobowiązania. Dlatego **konieczne jest zwiększenie długoterminowych, stabilnych źródeł finansowania**.

- Umiarkowane tempo wzrostu skali działania, niewielkie zmiany stóp procentowych oraz ograniczona zmienność złotego przełożyła się na **stabilizację skali operacji pozabilansowych** (na koniec września br. wartość zobowiązań dotyczących finansowania wynosiła 203,4 mld zł, gwarancji 53,2 mld zł, a wartość nominalna zawartych transakcji instrumentami pochodnymi 2 021,6 mld zł).

Pomimo stabilnej i dobrej sytuacji bieżącej ryzyko działalności sektora bankowego w najbliższych okresach wzrosło.

Wynika to ze znacznego osłabienia tempa wzrostu polskiej gospodarki (tempo wzrostu PKB w poszczególnych kwartałach br. wyniosło odpowiednio: 3,6%; 2,3% i 1,4%, podczas gdy we wszystkich kwartałach ub.r. przekraczało 4%) oraz pogorszenia perspektyw jej wzrostu w kolejnych okresach (według prognoz NBP zawartych w centralnej ścieżce projekcji inflacji i PKB z listopada br. tempo wzrostu gospodarki w 2012 r. obniży się do 2,3% oraz 1,5% w 2013 r., po czym ulegnie przyspieszeniu do 2,3% w 2014 r.). Niekorzystna sytuacja utrzymuje się również w otoczeniu zewnętrznym polskiej gospodarki, co wynika z kryzysu zadłużeniowego niektórych krajów strefy euro, osłabienia wzrostu globalnej gospodarki (w szczególności w strefie euro) oraz pojawiających się okresowo zaburzeń w funkcjonowaniu niektórych obszarów rynków finansowych.

W związku z tym, banki muszą liczyć się z okresowymi utrudnieniami w zarządzaniu płynnością oraz pogorszeniem sytuacji finansowej części kredytobiorców, co będzie wywierać negatywną presję na jakość portfela kredytowego i wyniki finansowe. Nie można też wykluczyć ograniczenia wsparcia ze strony podmiotów macierzystej grupy kapitałowej oraz przenoszenia ryzyka reputacji.

Mając na uwadze powyższe, **niezbędne jest, aby banki** stale monitorowały potencjalne zagrożenia oraz **kontynuowały działania zmierzające do zapewnienia odpowiedniego bufora płynności, dalszego wzmocnienia pozycji kapitałowej oraz pozyskania stabilnych, długoterminowych źródeł finansowania**.

1 POZYCJA KAPITAŁOWA

Bieżąca sytuacja w zakresie bazy kapitałowej jest dobra:

- znaczny wzrost funduszy własnych
- wzrost współczynnika wypłacalności i współczynnika Tier 1

Rekomendowane jest dalsze wzmocnianie bazy kapitałowej, co wynika z poziomu ryzyka zakumulowanego w bilansach banków oraz trudnych uwarunkowań zewnętrznych

Tabela 1. Adekwatność kapitałowa

	Wartość (mld zł)				Zmiana			
	09/11	12/11	06/12	09/12	do 12/2011 mld zł	%	do 09/2011 mld zł	%
Fundusze własne	110,1	110,7	123,3	126,4	15,7	14,2%	16,2	14,7%
Całkowity wymóg kapitałowy	66,8	67,6	72,4	72,0	4,4	6,5%	5,2	7,8%
- ryzyko kredytowe	59,2	59,7	64,2	62,6	2,8	4,8%	3,3	5,7%
- ryzyko operacyjne	6,3	6,4	6,8	6,6	0,2	3,2%	0,2	3,9%
- pozostałe ryzyka	1,2	1,5	1,5	2,9	1,3	89,1%	1,6	132,2%
Nadwyżka/niedobór funduszy własnych	43,3	43,1	50,9	54,4	11,3	26,2%	11,0	25,4%

W okresie I-IX 2012 r. odnotowano **wzrost funduszy własnych** (o 15,7 mld zł, tj. o 14,2%), **co należy wiązać z zaleceniami Przewodniczącego KNF odnośnie podziału zysku za 2011 r.**, które miały na celu wzmocnienie kapitałów banków w drodze zatrzymania większości wypracowanych zysków w bankach. W konsekwencji **banki przeznaczyły 72% zysków za 2011 r. na zasilenie funduszy** (komercyjne 70%, spółdzielcze 95%).

Na koniec września **wszystkie banki spełniały wymóg minimalnych funduszy własnych** (komercyjne 5 mln EUR, spółdzielcze 1 mln EUR).

Wartość całkowitego wymogu kapitałowego wzrosła (o 4,4 mld zł, tj. o 6,5%), co wynikało ze wzrostu wymogu z tytułu ryzyka kredytowego (o 2,8 mld zł). Była to konsekwencja **podwyższenia od 30 czerwca wagi ryzyka** (z preferencyjnego poziomu 75% do bazowego poziomu 100%) dla ekspozycji detalicznych oraz zabezpieczonych na nieruchomości mieszkalnej, w przypadku których wysokość raty kapitałowej lub odsetkowej jest uzależniona od zmian kursu walut innych niż waluty przychodów osiągniętych przez dłużnika. Zwiększenie wymogów kapitałowych miało na celu zwiększenie odporności banków na ryzyko związane z kredytami walutowymi udzielanymi gospodarstwom domowym.

Obserwowany we wrześniu znaczny wzrost wymogu z tytułu pozostałych rodzajów ryzyka wynikał ze zmiany metody pomiaru ryzyka kredytowego w jednym z dużych banków. W związku z tym w okresie implementacji nowego modelu, różnica między wcześniej stosowaną przez bank metodą standardową, a stosowaną obecnie metodą zaawansowaną jest zapisywana w innych wymogach kapitałowych.

Wartość wymogów z tytułu pozostałych rodzajów ryzyka pozostała bez większych zmian.

Konsekwencją znacznego wzrostu funduszy własnych połączonego z ograniczonym wzrostem całkowitego wymogu kapitałowego był **wzrost nadwyżki funduszy własnych nad całkowitym wymogiem kapitałowym** (do 54,4 mld zł).

Tabela 2. Współczynnik wypłacalności i współczynnik Tier 1

	Współczynnik wypłacalności (%)				Udział w aktywach sektora (%)			
	09/11	12/11	06/12	09/12	09/11	12/11	06/12	09/12
Współczynnik wypłacalności								
Sektor	13,2	13,1	13,6	14,0				
Banki komercyjne	13,2	13,1	13,6	14,0				
Banki spółdzielcze	13,7	13,4	14,2	14,0				
Rozkład banków względem wsp. wypł.								
poniżej 8%	-	-	-	-	-	-	-	-
8-10%	21	28	15	19	6,1%	5,5%	4,3%	4,2%
10-12%	120	120	92	93	39,3%	15,9%	14,1%	14,0%
12% i więcej	482	473	512	507	52,6%	72,2%	79,5%	79,8%
Współczynnik Tier 1								
Sektor	11,8	11,7	12,3	12,7				
Banki komercyjne	11,8	11,6	12,2	12,6				
Banki spółdzielcze	12,8	12,6	13,3	13,1				

Współczynnik wypłacalności w sektorze bankowym **wzrósł do 14,0%** (z 13,1% na koniec ub. r.), przy czym wszystkie banki posiadały współczynnik na poziomie przekraczającym ustawowe minimum (8%). Odnotowano też wzrost współczynnika **Tier 1 do 12,7%** (z 11,7%).

Odnotowany w końcu czerwca br. spadek współczynnika wypłacalności wynikał ze wskazanej już zmiany wagi ryzyka części kredytów walutowych oraz obserwowanego w tym okresie osłabienia złotego. Zmianę wag ryzyka w największym stopniu odczuły banki posiadające duży portfel walutowych kredytów mieszkaniowych (w większości z nich współczynnik wypłacalności obniżył się o 1-2%).

Mocną pozycję kapitałową sektora, potwierdza **ograniczona liczba banków posiadających współczynnik wypłacalności na poziomie niższym niż 12% lub Tier 1 niższym od 9%**. Na koniec września tylko:

- 9 banków komercyjnych oraz 103 banki spółdzielcze posiadały współczynnik wypłacalności <12%, ale ich łączny udział w aktywach sektora bankowego był ograniczony (18,2%);
- 4 banki komercyjne oraz 3 banki spółdzielcze posiadały współczynnik Tier 1 <9%, ale ich łączny udział w aktywach sektora bankowego był niewielki (4,7%).

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej **rekomendowane jest dalsze wzmocnienie bazy kapitałowej**. Wynika to z poziomu ryzyka zakumulowanego w bilansach banków, jak też trudnych uwarunkowań zewnętrznych, które mogą wywoływać zaburzenia w funkcjonowaniu rynków finansowych oraz wpływać na pogorszenie sytuacji finansowej części klientów banków. W związku z tym **KNF wydała odpowiednie zalecenia, co do podziału zysku za 2012 r.**

2 POZYCJA PŁYNNOŚCIOWA

Bieżąca sytuacja w zakresie płynności jest dobra:

- dodatnia i stabilna luka płynności krótkoterminowej
- stabilny współczynnik płynności krótkoterminowej
- stabilna relacja kredyty/depozyty

Niezbędne są dalsze działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania oraz realizacja strategii działania, które będą uwzględniać trudne uwarunkowania zewnętrzne

Tabela 3. Wybrane miary płynności

	Wartość (mld zł)			Zmiana					
	09/11	12/11	06/12	09/12	do 12/2011		do 09/2011		
					mld zł	%	mld zł	%	
Podstawowa rezerwa płynności	286,9	294,0	277,9	293,4	-0,6	-0,2%	6,4	2,2%	
Uzupełniająca rezerwa płynności	146,8	148,5	146,4	148,1	-0,4	-0,3%	1,3	0,9%	
Środki obce niestabilne	309,9	302,3	286,5	298,5	-3,8	-1,3%	-11,4	-3,7%	
Luka płynności krótkoterminowej	123,8	140,3	137,8	143,0	2,7	2,0%	19,2	15,5%	
Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,40	1,46	1,48	1,48	x	x	x	x	
Środki obce stabilne	850,2	889,0	887,6	897,5	8,5	1,0%	47,3	5,6%	
Kredyty dla sektora niefinansowego	744,3	764,3	773,1	774,5	10,2	1,3%	30,2	4,1%	
Depozyty sektora niefinansowego	650,6	698,6	693,7	695,7	-2,9	-0,4%	45,1	6,9%	
Nadwyżka/niedobór depozytów	-93,7	-65,7	-79,4	-78,7	-13,1	19,9%	14,9	-15,9%	
Relacja kredyty/depozyty	114,4%	109,4%	111,4%	111,3%	x	x	x	x	

Przestrzeganie zapisów uchwały KNF nr 386/2008 było zadowalające. Liczba naruszeń uchwały była niewielka i dotyczyła podmiotów o marginalnym udziale w aktywach sektora (na koniec września tylko 1 oddział instytucji kredytowej oraz 2 banki spółdzielcze naruszyły zapisy uchwały, a ich łączny udział w aktywach sektora był niższy od 0,1%).

Podstawowa i uzupełniająca rezerwa płynności oraz środki obce niestabilne, pozostawały względnie stabilne. W konsekwencji **dodatnia luka płynności krótkoterminowej pozostała na poziomie zbliżonym do końca ub.r.** (marginalny wzrost z 140,3 mld zł do 143,0 mld zł), **tak jak i współczynnik płynności krótkoterminowej** (marginalny wzrost z 1,46 do 1,48).

Relacja kredytów do depozytów dla sektora niefinansowego, pośrednio określająca skalę zapotrzebowania na środki z rynku finansowego **pozostaje stabilna.** Nieznaczny wzrost tej relacji (z 109,4% na koniec 2011 r. do 111,3% na koniec września br.) wynikał ze spadku depozytów przedsiębiorstw.

Głównym utrudnieniem w zarządzaniu płynnością pozostają utrzymujący się spadek wzajemnego zaufania pomiędzy uczestnikami rynku finansowego **oraz okresowe zaburzenia** w funkcjonowaniu rynków finansowych. W szczególności, utrzymuje się niekorzystna sytuacja na krajowym rynku międzybankowym, który charakteryzują niskie obroty, marginalny udział transakcji o dłuższych terminach zapadalności niż 1 dzień oraz niskie wzajemne limity kredytowe. Dlatego konieczna jest odbudowa wzajemnego zaufania, do czego przyczyniłoby się m.in. zwiększenie wzajemnych limitów.

Mając na uwadze trudne uwarunkowania zewnętrzne, **niezbędne są dalsze działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania.**

3 WYNIKI FINANSOWE

Stabilizacja wyniku sektora na poziomie z 2011 r.:

- wzrost wyniku w I kwartale, ale pogorszenie w II i III kwartale
- znaczny wzrost ujemnego salda odpisów i rezerw, głównie za sprawą silnego wzrostu odpisów na należności przedsiębiorstw
- stabilizacja miar efektywności działania

Należy liczyć się ze wzrostem negatywnej presji na wyniki banków w kolejnych okresach, co wynika z istotnego zmniejszenia tempa wzrostu gospodarki, które przełoży się na pogorszenie sytuacji finansowej części klientów oraz zmniejszenie popytu na produkty i usługi bankowe

Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników i efektywność działania

	Wartość (mln zł)			Zmiana do 09/2011		Wynik w ostatnich czterech kwartałach			
	09/2010	09/2011	09/2012	mln zł	%	IV/2011	I/2012	II/2012	III/2012
Wynik działalności bankowej	39 435	42 537	44 435	1 898	4,5%	14 768	14 858	15 000	14 576
- wynik z tytułu odsetek	22 731	25 641	26 914	1 273	5,0%	9 338	9 070	8 808	9 036
- wynik z tytułu opłat i prowizji	10 255	10 598	10 762	164	1,5%	3 685	3 541	3 634	3 588
- pozostałe pozycje	6 449	6 297	6 759	461	7,3%	1 745	2 247	2 559	1 953
Koszty działania	18 737	19 595	20 825	1 230	6,3%	7 089	7 008	6 938	6 879
Amortyzacja	2 027	1 854	1 922	68	3,7%	722	649	638	635
Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	8 717	6 438	7 386	947	14,7%	2 416	2 170	2 909	2 307
WYNIK FINANSOWY NETTO	8 513	11 964	12 033	70	0,6%	3 576	4 217	3 814	4 003
Efektywność działania									
ROA	1,04	1,32	1,25						
ROE	10,20	13,36	11,52						
C/I	52,13	50,06	50,43						

Zrealizowany w okresie I-IX 2012 r. **wynik netto** sektora **ukszałtował się na poziomie z** analogicznego okresu **2011 r.** (marginalny wzrost z 11 964 mln zł do 12 033 mln zł, tj. **o 0,6%**), przy czym:

- **poprawa wyników nastąpiła w 431 podmiotach skupiających 61,6% aktywów** sektora;
- **wynik banków spółdzielczych wzrósł** (z 734 mln zł do 826 mln zł, tj. o 12,6%), przy czym 389 banków spółdzielczych odnotowało poprawę wyników (skupiały one 72,7% aktywów tej grupy banków), a w pozostałych doszło do ich pogorszenia;
- **1 bank komercyjny, 11 oddziałów instytucji kredytowych i 2 banki spółdzielcze wykazały stratę netto** w łącznej wysokości **715 mln zł**, a ich łączny udział w aktywach sektora wynosił 2,0%;
- **wynik osiągnięty w III kwartale** był wyższy od zrealizowanego w II kwartale (o 4,9%), ale zarazem był niższy od tego jaki był zrealizowany w III kwartale ub.r. (o 4,1%). Ponadto 5 banków komercyjnych, 13 oddziałów instytucji kredytowych i 4 banki spółdzielcze wykazały stratę netto w łącznej wysokości 123 mln zł, a ich łączny udział w aktywach sektora wynosił 3,5%.

Główną przyczyną poprawy wyników był wzrost wyniku odsetkowego, a w dalszej kolejności wzrost wyniku zrealizowanego na innej działalności bankowej oraz wyniku z tytułu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych. Z kolei w kierunku obniżenia wyniku oddziaływało zwiększenie kosztów działania oraz ujemnego salda odpisów i rezerw.

Wzrost wyniku odsetkowego (o 1 273 mln zł; **o 5,0%**) został osiągnięty dzięki zwiększeniu przychodów odsetkowych (o 7 098 mln zł; 15,1%), czemu sprzyjał zarówno wzrost wolumenu kredytów, jak też dokonane przez RPP podwyżki stóp procentowych. Wzrost kosztów odsetkowych był niższy, choć dynamika ich wzrostu była wyższa (5 825 mln zł; 27,3%), co po części wynikało ze wzrostu bazy depozytowej, a po części z obserwowanego od połowy ub.r. wzrostu oprocentowania depozytów.

Wzrost przychodów odsetkowych wynikał głównie z dużego **wzrostu przychodów od kredytów** udzielonych sektorowi **przedsiębiorstw** (o 2 212 mln zł; 22,7%), kredytów **mieszkaniowych** (o 1 733 mln zł; 23,8% przy czym prawie w całości wynikało to ze wzrostu przychodów od kredytów złotych) oraz **należności od sektora finansowego** (o 1 628 mln zł; 31,8%). Z kolei w kierunku zmniejszenia przychodów oddziaływał **spadek przychodów z tytułu kredytów konsumpcyjnych** (o 55 mln zł; -2,5%), na skutek spadku przychodów od kredytów ratalnych i samochodowych. W konsekwencji, doszło do **zmiany struktury przychodów odsetkowych** - przychody od kredytów konsumpcyjnych, które w ostatnich latach stanowiły główną pozycję stały się drugą pozycją (21,6% przychodów odsetkowych ogółem), a ich miejsce zajęły przychody od sektora przedsiębiorstw (22,1%).

Po stronie kosztów odsetkowych uwagę zwraca silny **wzrost odsetek płaconych na rzecz gospodarstw domowych** (o 3 599 mln zł; 38,1%), a w mniejszym stopniu na rzecz sektora finansowego (o 1 277 mln zł; 21,1%) i przedsiębiorstw (o 944 mln zł; 24,3%). Z jednej strony wynikało to ze wzrostu bazy depozytowej, a z drugiej ze wzrostu stóp procentowych i wzrostu konkurencji na rynku depozytów.

Pomimo wzrostu wyniku odsetkowego w skali całego sektora, w niektórych bankach doszło do jego zmniejszenia. W szczególności dotyczyło to banków specjalizujących się w obszarze kredytów samochodowych, konsumpcyjnych, hipotecznych oraz banków, w przypadku których zmiana struktury finansowania (ze środków macierzystej grupy na środki z rynku) okazała się niekorzystna.

Pozostałe pozycje miały ograniczony wpływ na zmianę wyników banków.

Przyrost wyniku z tytułu opłat i prowizji był niski (o 164 mln zł; **o 1,5%**), co należy wiązać m.in. ze słabnącym tempem wzrostu akcji kredytowej dla gospodarstw domowych, słabą koniunkturą na rynku kapitałowym oraz ograniczonymi możliwościami dalszego wzrostu opłat z tytułu usług bankowych. Z drugiej strony odnotowano wzrost wyniku z tytułu pozostałych operacji bankowych (o 461 mln zł; 7,3%) oraz wyniku z tytułu wyniku z tytułu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych (o 369 mln zł; 117,3%).

Wzrost kosztów był umiarkowany (o 1 230 mln zł; **o 6,3%**) i wynikał ze wzrostu kosztów pracowniczych (o 5,5%) oraz ogólnego zarządu (o 7,2%). Uwagę jednak zwraca, że **tempo wzrostu kosztów było wyższe niż wzrost wyniku z działalności bankowej** (4,5%).

Tabela 5. Saldo odpisów i rezerw

	Wartość (mln zł)			Zmiana do 09/2011		Wynik w ostatnich czterech kwartałach			
	09/2010	09/2011	09/2012	mln zł	%	IV/2011	I/2012	II/2012	III/2012
Saldo odpisów i rezerw, w tym:	8 717	6 438	7 386	947	14,7%	2 416	2 170	2 909	2 307
Odpisy z tytułu aktywów finans.	8 310	5 356	6 271	915	17,1%	2 253	1 813	2 410	2 048
Gospodarstwa domowe	7 131	4 818	4 099	-719	-14,9%	1 540	1 299	1 420	1 381
- kredyty konsumpcyjne	5 515	2 999	2 118	-881	-29,4%	707	714	652	752
- kredyty mieszkaniowe	633	882	1 026	144	16,4%	449	335	369	322
- pozostałe kredyty	983	937	955	18	1,9%	383	250	398	307
Przedsiębiorstwa	1 165	529	2 175	1 645	310,8%	727	517	981	676
Pozostałe podmioty	15	8	-3	-11	-132,8%	-14	-3	8	-8
Pozostałe pozycje									
- rezerwy	450	530	633	103	19,5%	140	172	267	194
- odpisy z tytułu akt. niefinans.	42	84	64	-20	-24,1%	12	29	19	17
- IBNR/Ryzyko ogólne	-86	468	417	-51	-10,9%	11	156	213	48

Ujemne saldo odpisów i rezerw uległo istotnemu zwiększeniu (o 947 mln zł; o **14,7%**), głównie na skutek dużych odpisów dokonanych w II kwartale. Wzrost odpisów był konsekwencją:

- **silnego wzrostu odpisów na należności od sektora przedsiębiorstw** (o 1 645 mln zł; 310,8%) wynikającego głównie z pogorszenia jakości należności od części spółek sektora budowlanego, a w mniejszym stopniu od przedsiębiorstw sekcji obsługi nieruchomości oraz handlu. Jednocześnie część banków zapowiedziało utworzenie dodatkowych odpisów w IV kwartale br.;
- **zdarzenia jednorazowego**, tj. zmiany parametrów modelu szacowania utraty wartości w jednym z banków, skutkującym dokonaniem wysokiego, jednorazowego odpisu;
- wzrostu odpisów na kredyty mieszkaniowe (o 144 mln zł; 16,4%) i innych rezerw (o 103 mln zł; 19,5%).

Z drugiej strony nastąpiło silne **zmniejszenie odpisów na kredyty konsumpcyjne** (o 881 mln zł; -29,4%), które osiągnęły najniższy poziom w okresie ostatnich kilku lat, przy czym w III kwartale odpisy te wzrosły w stosunku do II kwartału.

Miary efektywności działania pozostały na poziomie zbliżonym do analogicznego okresu 2011 r. (C/I wzrósł z 50,1% do 50,4%; ROA obniżyło się z 1,32% do 1,25%, a ROE uległo obniżeniu z 13,4% do 11,5% co wynikało ze znacznego wzrostu kapitałów). Warto jednak odnotować pewną **poprawę efektywności banków spółdzielczych** (C/I obniżył się z 65,5% do 63,5%; ROA wzrosło z 1,33% do 1,36%, a ROE pozostało na poziomie 12,8%).

W kolejnych okresach należy liczyć się ze wzrostem negatywnej presji na wyniki finansowe banków, co ma związek ze zmniejszeniem tempa wzrostu gospodarki, mogącym skutkować m.in. pogorszeniem sytuacji finansowej części kredytobiorców, jak też zmniejszeniem popytu na kredyt i produkty bankowe (plany finansowe banków na 2012 r. wskazywały na stabilizację wyników na poziomie z 2011 r., przy czym w jednej trzeciej banków oczekiwany był spadek zysków).

4 GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU

Umiarkowany poziom aktywności sektora:

- nieznaczna redukcja zatrudnienia i sieci sprzedaży
- wzrost udziału inwestorów krajowych w aktywach sektora
- obniżenie tempa wzrostu kredytów dla gospodarstw domowych na skutek zmniejszenia stanu kredytów konsumpcyjnych (ale stopniowe wyhamowanie spadków) oraz zmniejszenia tempa wzrostu kredytów mieszkaniowych. Utrzymanie stabilnego wzrostu pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (głównie dla mikrofirm)
- po wyhamowaniu w II kwartale, w III wzrost akcji kredytowej dla przedsiębiorstw uległ przyspieszeniu (niekorzystna stagnacja w obszarze kredytów inwestycyjnych)
- stabilny poziom najpłynniejszych aktywów

Zmniejszenie tempa wzrostu gospodarki może mieć negatywny wpływ na rozwój banków, w tym rozwój akcji kredytowej (spadek popytu i podaży; ograniczone źródła finansowania)

Aktywność sektora pozostaje umiarkowana. W okresie I-IX 2012 r. **suma bilansowa wzrosła** o 40,8 mld zł, tj. o 3,1% (z 1 294,6 mld zł na koniec ub.r. do 1 335,3 mld zł na koniec września br.). Niskiego tempa wzrostu należy upatrywać w spadku aktywności w gospodarce oraz wzroście niepewności do przyszłego stanu koniunktury, co prowadzi m.in. do ograniczenia popytu na kredyt oraz jego bardziej selektywnej podaży ze strony banków. Jednocześnie dokonywana w niektórych bankach zmiana struktury finansowania (korzystna z punktu widzenia długookresowej stabilności) prowadzi do wycofania części zagranicznych środków ulokowanych w polskim sektorze bankowym. Niskie tempo wzrostu wynikało również z umocnienia złotego. Po wyeliminowaniu wpływu zmiany kursów walut względem złotego¹ przyrost wyniósłby około 64,9 mld zł, tj. **5,1%** (w poszczególnych kwartałach: 28,7 mld zł; 1,5 mld zł i 34,7 mld zł).

Struktura sektora nie uległa istotnym zmianom:

- na koniec września br. działalność operacyjną prowadziło 46 banków komercyjnych, 23 oddziały instytucji kredytowych oraz 573 banki spółdzielcze;
- **zatrudnienie i sieć sprzedaży uległy zmniejszeniu** (o 1,5 tys. osób; o 0,3 tys. placówek) na skutek procesów restrukturyzacji w części banków komercyjnych (w bankach spółdzielczych zatrudnienie pozostało stabilne, a sieć sprzedaży uległa zwiększeniu);
- poziom koncentracji pozostał stabilny (udział 5-ciu największych banków w aktywach, kredytach i depozytach sektora niefinansowego wynosił odpowiednio: 46,0%, 44,0%, 44,8%);
- odnotowano też dalszy **wzrost udziału aktywów kontrolowanych przez inwestorów krajowych** (z 35,0% na koniec ub.r. do 37,5% na koniec września br.).

¹ Do ustalenia **tempa wzrostu skorygowanego o zmiany kursów walut** przyjęto ich poziom z końca września 2012 r., przy czym ze względu na ograniczenia systemu sprawozdawczego, prezentowane w materiale dane należy traktować jako szacunki.

Tabela 6. Portfel kredytowy

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana NOMINALNA				Zmiana SKORYGOWANA o zmiany kursów walut			
	09/11	12/11	06/12	09/12	do 12/2011		do 09/2011		do 12/2011		do 09/2011	
					mld zł	%	mld zł	%	mld zł	%	mld zł	%
Kredyty ogółem	881,9	911,3	926,8	935,6	24,3	2,7%	53,7	6,1%	44,6	5,0%	71,6	8,3%
1/ Sektor finansowy	26,0	25,8	31,1	33,2	7,4	28,6%	7,2	27,7%	7,8	30,7%	7,5	29,4%
2/ Sektor niefinansowy	780,7	800,7	811,1	813,4	12,7	1,6%	32,8	4,2%	31,6	4,0%	49,4	6,5%
3/ Sektor budżetowy	75,2	84,8	84,6	89,0	4,3	5,0%	13,8	18,3%	5,3	6,3%	14,6	19,7%
wg waluty												
- złote	584,0	604,5	632,5	655,0	50,5	8,4%	70,9	12,1%	50,5	8,4%	70,9	12,1%
- waluty	297,9	306,8	294,3	280,7	-26,2	-8,5%	-17,2	-5,8%	-5,9	-2,1%	0,6	0,2%

Wartość kredytów ogółem (według wartości bilansowej brutto) **wzrosła** o 24,3 mld zł, tj. o 2,7%, a po wyeliminowaniu zmian kursów walut o około **44,6 mld zł**, tj. o **5,0%** (rok/rok o 8,3%). **Tempo wzrostu akcji kredytowej było niższe niż w 2011 r.**, co wynikało głównie z obniżenia dynamiki kredytów dla gospodarstw domowych.

Głównym zagrożeniem dla rozwoju akcji kredytowej w kolejnych okresach jest osłabienie tempa wzrostu polskiej gospodarki oraz pogorszenie koniunktury u głównych partnerów handlowych Polski. Może to prowadzić do ograniczenia popytu na kredyt ze strony przedsiębiorstw i gospodarstw domowych, jak też bardziej selektywnej jego podaży przez banki. Istotną barierę rozwoju mogą też stanowić ograniczone źródła finansowania.

Tabela 7. Kredyty dla gospodarstw domowych

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana NOMINALNA				Zmiana SKORYGOWANA o zmiany kursów walut			
	09/11	12/11	06/12	09/12	do 12/2011		do 09/2011		do 12/2011		do 09/2011	
					mld zł	%	mld zł	%	mld zł	%	mld zł	%
Ogółem	526,0	532,0	535,4	532,6	0,6	0,1%	6,5	1,2%	14,5	2,8%	19,3	3,8%
1/ Kredyty mieszkaniowe	311,9	319,0	322,5	319,1	0,1	0,0%	7,2	2,3%	12,9	4,2%	19,0	6,3%
- złotowe	115,9	121,2	131,3	137,5	16,4	13,5%	21,6	18,7%	16,4	13,5%	21,6	18,7%
- walutowe	196,0	197,8	191,2	181,5	-16,3	-8,2%	-14,4	-7,4%	-3,5	-1,9%	-2,6	-1,4%
2/ Konsumpcyjne	131,9	130,3	126,2	125,6	-4,7	-3,6%	-6,3	-4,8%	-4,1	-3,2%	-5,8	-4,4%
- karty kredytowe	13,8	13,5	12,9	12,8	-0,7	-5,4%	-1,0	-7,5%				
- samochodowe	7,1	6,8	6,3	6,0	-0,8	-11,5%	-1,1	-15,5%				
- ratalne ²	46,6	45,9	43,0	42,4	-3,6	-7,7%	-4,2	-9,0%				
- pozostałe ³	64,4	64,1	64,1	64,4	0,3	0,5%	0,0	0,1%				
3/ Pozostałe	82,2	82,7	86,7	87,9	5,3	6,4%	5,7	6,9%	5,7	7,0%	6,1	7,4%
- operacyjne	27,7	27,1	30,3	31,2	4,1	15,2%	3,5	12,7%				
- inwestycyjne	27,8	28,8	28,7	28,8	0,1	0,3%	1,0	3,6%				
- nieruchomości	8,7	8,8	9,2	9,2	0,4	4,2%	0,5	5,8%				
- pozostałe należności	18,0	18,0	18,5	18,7	0,7	3,9%	0,6	3,6%				
wg waluty												
- złote	313,1	317,5	329,1	337,0	19,5	6,2%	24,0	7,6%	19,5	6,2%	24,0	7,6%
- waluty	212,9	214,5	206,3	195,5	-18,9	-8,8%	-17,4	-8,2%	-5,0	-2,5%	-4,6	-2,3%

W ujęciu nominalnym **wartość kredytów dla gospodarstw domowych wzrosła** zaledwie o 0,6 mld zł, tj. o 0,1%, co wynikało z umocnienia złotego przekładającego się na spadek wyrażonej w złotych wartości kredytów walutowych, które stanowią dużą część portfela kredytowego (37,6%). Po uwzględnieniu wpływu zmian kursów walut przyrost kredytów wyniósłby około **14,5 mld zł**, tj. **2,8%** (rok/rok o 3,8%). W konsekwencji doszło do **obniżenia rocznego tempa wzrostu kredytów dla gospodarstw domowych**

² Kategoria ta obejmuje również kredyty gotówkowe spłacane w ratach.

³ Kategoria ta obejmuje kredyty w rachunku bieżącym oraz kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo.

do **3,8%** (skorygowanego o zmiany kursów walut). Niska dynamika wynika ze spadku kredytów konsumpcyjnych oraz zmniejszenia tempa wzrostu kredytów mieszkaniowych. Portfel pozostałych kredytów wykazuje stabilny wzrost.

Wartość kredytów mieszkaniowych wzrosła w ujęciu nominalnym zaledwie o 0,1 mld zł. Wynikało to jednak z umocnienia złotego i dominującej roli kredytów walutowych w portfelu kredytowym. Po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut przyrost wyniósłby około **12,9 mld zł, tj. 4,2%** (rok/rok o 6,3%).

Według danych AMRON-SARFiN banki udzieliły 149,0 tys. kredytów, na łączną kwotę 30,3 mld zł, a liczba aktywnych umów kredytowych wzrosła z 1 630 tys. do 1 704 tys. (oznacza to, że w „ujęciu netto” liczba umów kredytowych wzrosła o 74,5 tys. tj. więcej niż w całym 2009 r., jak też w całym 2010 r.).

Kontynuowany był pozytywny trend dominacji kredytów złotych w strukturze nowo udzielanych kredytów. Większość banków wycofała lub silnie ograniczyła kredytowanie w walutach obcych (według danych AMRON-SARFiN w III kwartale udział kredytów walutowych w sprzedaży nowych kredytów spadł poniżej 3%). W połączeniu z umocnieniem złotego spowodowało to **wzrost udziału kredytów złotych** w strukturze kredytów mieszkaniowych **do 43,1%** (z 37,9% na koniec 2011 r.). Jednak **w ocenie UKNF i NBP**, ze względu na ryzyko generowane przez kredyty walutowe (na poziomie klienta, banku, systemu bankowego i gospodarki), niekorzystny wpływ na ceny nieruchomości (masowo dostępne kredyty walutowe były jedną z głównych przyczyn powstania „bańki cenowej” na rynku nieruchomości) oraz niekorzystnym wpływem na oddziaływanie władz monetarnych na cenę pieniądza w gospodarce, **kredyty walutowe powinny zostać całkowicie wycofane ze standardowej oferty kredytowej. Powinny one stanowić produkt skierowany wyłącznie do klientów otrzymujących stałe dochody w walucie kredytu.**

Za niekorzystny należy uznać utrzymujący się wysoki udział w sprzedaży kredytów o LTV przekraczającym 80% (około 50% sprzedaży) **oraz nadmiernie wydłużone okresy kredytowania** (kredyty na okres 25 lat i dłuższe stanowiły około 65% nowo udzielonych kredytów). Tego rodzaju kredyty powodują **wzrost ryzyka** po stronie klientów i banków. Ponadto powodują silny **wzrost kosztów odsetkowych** ponoszonych przez gospodarstwa domowe, co **nie sprzyja tworzeniu oszczędności i wpływa ograniczająco na konsumpcję** tych gospodarstw.

Obserwowane w ostatnich okresach **obniżenie tempa wzrostu kredytów mieszkaniowych** wynika z:

- **wstrzymania części popytu na skutek** pogorszenia perspektyw wzrostu gospodarki i **wzrostu obaw o przyszłą sytuację materialną**, co nie sprzyja podejmowaniu długoterminowych zobowiązań;
- **zaostrzenia polityki kredytowej w niektórych bankach** w związku pogorszeniem perspektyw wzrostu gospodarczego, ograniczonymi źródłami finansowania oraz stopniowym narastaniem problemów z obsługą kredytów u coraz większej liczby kredytobiorców;
- **zmian w Programie „Rodzina na swoim”** (obniżenia tzw. współczynników przeliczeniowych);
- **nowelizacji Rekomendacji S** (wprowadzenie 25-letniego okresu do wyliczania zdolności kredytowej);
- **wysokich cen nieruchomości**, które w latach 2005-2008 silnie wzrosły na skutek silnego wzrostu kredytów mieszkaniowych przy braku odpowiedniej podaży i konkurencji. W szczególności niskoprocentowane kredyty walutowe oraz nadmiernie wydłużone okresy spłaty, w sztuczny sposób zwiększały zdolność kredytową i prowadziły do szybkiego wzrostu cen. W podobnym kierunku oddziaływały wysokie LTV nowo udzielanych kredytów. W konsekwencji ograniczyło to dostęp mieszkań dla przeciętnych gospodarstw domowych, których nie stać na zaciągnięcie wysokich kredytów (niezbędnych do kupna drogich nieruchomości) lub też wiąże się to z nadmiernym ryzykiem, które ulegnie materializacji w przypadku nawet nieznacznego pogorszenia ich sytuacji dochodowej. Jednocześnie doprowadziło to do wstrzymania popytu ze

strony części gospodarstw znajdujących się w dobrej sytuacji materialnej, ale nie akceptujących obecnych poziomów cen i oczekujących ich spadku;

- **korekty cen na rynku nieruchomości**, która powoduje wstrzymanie części popytu w oczekiwaniu na szansę zakupu po korzystniejszej cenie (mechanizm odwrotny do tego, jaki występował w latach 2005-2008 kiedy w sytuacji szybko rosnących cen, popyt starał się dokonać szybkich transakcji, a podaż była wstrzymywana);
- **stopniowego zaspokojenia potrzeb kredytowych** na skutek szybkiego rozwoju kredytów w ubiegłych latach. **Liczba aktywnych umów kredytowych wzrosła z 521 tys. na koniec 2004 r. do 1 704 na koniec września 2012 r.** (pomijając kredyty spłacone), **wartość** uruchomionych **kredytów** wzrosła w tym okresie **z 36,4 mld zł do 319,1 mld zł, a udział kredytów w PKB wzrósł z 4% do 21%** i zbliżył się do udziałów występujących w niektórych wysoko rozwiniętych krajach UE.

Mając na uwadze powyższe, wydaje się że obecną sprzedaż kredytów mieszkaniowych można uznać za względnie zadowalającą. W związku z tym można też stwierdzić, że w nadchodzących okresach nie należy oczekiwać powrotu do dynamiki obserwowanej w ubiegłych latach (dodatkowo dochodzi też kwestia źródeł finansowania akcji kredytowej).

Wartość kredytów konsumpcyjnych zmniejszyła się o 4,7 mld zł, tj. o 3,6%, a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursowych o około 4,1 mld zł, tj. o **3,2%** (rok/rok o 4,4%). W największym stopniu obniżył się stan kredytów ratalnych (o 3,6 mld zł), a w dalszej kolejności zadłużenie z tytułu kredytów samochodowych (o 0,8 mld zł) i kredytów w kartach płatniczych (o 0,7 mld zł). Zadłużenie z tytułu kredytów gotówkowych uległo zwiększeniu (o 0,3 mld zł). Obraz sytuacji był jednak niejednorodny. Z jednej strony jest grupa banków, w której występuje znaczące zmniejszenie akcji kredytowej, a z drugiej grupa w której występuje jej przyrost (w 360 bankach portfel zmniejszył się o 8,4 mld zł, a w 261 wzrósł o 4,1 mld zł).

Obserwowany w ostatnich okresach **spadek akcji kredytów konsumpcyjnych wynika z:**

- **przenoszenia sprzedaży przez niektóre zagraniczne grupy bankowe do firm pożyczkowych działających w ramach grupy kapitałowej w celu ominięcia działań regulacyjnych (arbitraż regulacyjny)**. Zjawisko to jest szczególnie niekorzystnie postrzegane przez KNF, gdyż prowadzi do przenoszenia ryzyka kredytowego w inne miejsce tej samej grupy kapitałowej, wzrostu ryzyka zgodności i reputacji, zmniejszenia przejrzystości działania, jak też wywiera negatywną presję konkurencyjną;
- stopniowej **sprzedaży części portfela złych kredytów**;
- **procesu samoregulacji ze strony banków**, do jakiego doszło na skutek silnego pogorszenia jakości kredytów konsumpcyjnych w latach 2009-2010 i związanej z tym konieczności tworzenia wysokich odpisów;
- **zmiany postaw części gospodarstw domowych i banków do jakiej doszło na skutek globalnego kryzysu finansowego**, co oddziałuje w kierunku ograniczenia podaży i popytu;
- **uchwalenia Rekomendacji T**, choć nie należy przeceniać wpływu tego czynnika;
- stopniowego **wzrostu konkurencji ze strony instytucji niebankowych**;

Należy jednak zaznaczyć, że **spadek portfela kredytów wyraźnie wyhamowuje** (zmiana stanu kredytów skorygowana o zmiany kursów w poszczególnych kwartałach br. wyniosła odpowiednio: -2,5 mld zł; -1,4 mld zł; -0,2 mld zł), co może być sygnałem stabilizacji poziomu akcji kredytowej lub jej stopniowego wzrostu w nadchodzących okresach. Pośrednio potwierdzają to dane BIK, które z jednej strony wskazują na znaczny

spadek liczby udzielanych kredytów (w znacznym stopniu wynika to z arbitrażu regulacyjnego), a zarazem na nieznaczny wzrost akcji kredytowej.

Wartość pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (głównie operacyjnych i inwestycyjnych dla drobnych przedsiębiorstw) **wyказuje** w ostatnich okresach **stabilny wzrost**. W 2012 r. wartość tych kredytów **zwiększyła się** o 5,3 mld zł, tj. o 6,4%, a po uwzględnieniu wpływu zmian kursów walut o około 5,7 mld zł, tj. o około **5,1%** (rok/rok o 7,4%).

Niekorzystne jest jednak **wyhamowanie wzrostu kredytów inwestycyjnych**, co najprawdopodobniej wynika z pogorszenia perspektyw wzrostu gospodarki, a w konsekwencji prowadzi do ograniczenia popytu na kredyty inwestycyjne.

Tabela 8. Kredyty dla przedsiębiorstw

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana NOMINALNA				Zmiana SKORYGOWANA o zmiany kursów walut			
					do 12/2011		do 09/2011		do 12/2011		do 09/2011	
	09/11	12/11	06/12	09/12	mld zł	%	mld zł	%	mld zł	%	mld zł	%
Ogółem	250,8	264,5	271,4	276,2	11,7	4,4%	25,4	10,1%	16,6	6,4%	29,3	11,9%
- operacyjne	106,8	105,4	112,2	115,4	9,9	9,4%	8,5	8,0%				
- inwestycyjne	75,5	84,0	84,0	82,8	-1,2	-1,4%	7,3	9,6%				
- nieruchomości	46,7	48,3	49,1	50,1	1,8	3,8%	3,4	7,2%				
- pozostałe należności	21,7	26,9	26,1	27,9	1,1	4,0%	6,2	28,7%				
MSP	152,3	159,0	163,9	167,2	8,2	5,2%	14,9	9,8%	10,8	6,9%	17,0	11,3%
Duże przedsiębiorstwa	98,4	105,5	107,5	109,0	3,5	3,3%	10,5	10,7%	5,8	5,6%	12,3	12,7%
wg waluty												
- złote	183,8	192,9	204,0	211,5	18,7	9,7%	27,8	15,1%	18,7	9,7%	27,8	15,1%
- waluty	67,0	71,6	67,4	64,6	-7,0	-9,8%	-2,4	-3,5%	-2,1	-3,1%	1,5	2,4%

Wartość kredytów dla przedsiębiorstw zwiększyła się o 11,7 mld zł, tj. o 4,4%, a po uwzględnieniu wpływu zmian kursów walut o około 16,9 mld zł, tj. o około **6,4%** (rok/rok o 11,9%). Warto przy tym odnotować, że o ile wyniki drugiego kwartału wskazywały na wyraźne wyhamowanie tempa wzrostu, to w III kwartale uległo ono ponownemu przyspieszeniu (skorygowana o zmiany kursów walut zmiana stanu kredytów w poszczególnych kwartałach wyniosła odpowiednio: 6,4 mld zł; 2,7 mld zł; 7,5 mld zł).

Za niekorzystną należy jednak uznać **stagnację w obszarze kredytów inwestycyjnych**, co należy łączyć m.in. ze spadkiem aktywności w gospodarce i pogorszeniem perspektyw wzrostu gospodarki w kolejnych okresach, jak też z ograniczeniem skali inwestycji publicznych.

W ujęciu branżowym dominują kredyty udzielone przedsiębiorstwom przetwórstwa przemysłowego (25,8%), handlu (20,0%), obsługi rynku nieruchomości (17,3%) oraz przedsiębiorstwom budowlanym (13,3%), na które przypadało ponad 75% ogółu kredytów udzielonych sektorowi przedsiębiorstw.

Wartość kredytów dla sektora budżetowego zwiększyła się o 4,3 mld zł, tj. o 5,0%, a po uwzględnieniu wpływu zmian kursów walut o około 5,3 mld zł, tj. o około **6,3%** (rok/rok o 19,7%).

Tabela 9. Wybrane aktywa płynne

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana			
	09/11	12/11	06/12	09/12	do 12/2011		do 09/2011	
					mld zł	%	mld zł	%
Ogółem	366,8	355,4	361,6	370,7	15,3	4,3%	3,9	1,1%
1/ Kasa, NBP	52,5	40,3	40,4	42,7	2,4	6,0%	-9,8	-18,7%
2/ Należności od banków	82,1	71,8	75,5	80,4	8,5	11,9%	-1,8	-2,1%
- rezydent	52,5	41,3	47,8	49,1	7,8	18,8%	-3,4	-6,4%
- nierezydent	29,6	30,5	27,7	31,3	0,8	2,5%	1,6	5,5%
3/ Instrumenty dłużne i kapitałowe	232,2	243,3	245,7	247,7	4,4	1,8%	15,5	6,7%
- banki centralne	87,6	93,3	93,8	104,3	10,9	11,7%	16,7	19,0%
- papiery skarbowe	127,6	130,8	131,3	124,6	-6,2	-4,7%	-3,0	-2,3%
- instrumenty kapitałowe	2,7	2,9	3,0	2,9	0,0	0,2%	0,2	8,5%

Łączna wartość **najpłynniejszych aktywów**⁴ uległa zwiększeniu (o 15,3 mld zł; 4,3%), ale udział tych środków w sumie bilansowej pozostał na poziomie z końca ub.r. (27,8% wobec 27,5%). W niektórych bankach udział tych środków w sumie bilansowej jest jednak istotnie niższy.

W kontekście finansowania zagranicznego (zob. dalej) warto zwrócić uwagę, że **poziom lokat polskich banków w bankach nierezydentach pozostaje w ostatnich latach względnie stabilny** (stan tych lokat waha się w granicach 15-30 mld zł).

Umiarkowane tempo wzrostu skali działania, niewielkie zmiany stóp procentowych (jedna podwyżka stóp procentowych przez RPP) oraz ograniczona zmienność złotego przełożyła się na **stabilizację skali operacji pozabilansowych**.

Wartość udzielonych zobowiązań dotyczących finansowania pozostała na poziomie z końca ub.r. (wzrost z 200,6 mld zł na koniec ub.r. do 203,4 mld zł na koniec września br.). Większość zobowiązań (75,5%) stanowiły zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego i wynikały z tytułu przyznanych linii kredytowych (140,4 mld zł). **Wartość gwarancji udzielonych przez banki nieznacznie się zwiększyła** (z 50,6 mld zł do 53,2 mld zł), z czego większość (79,8%) stanowiły gwarancje udzielone na rzecz podmiotów sektora niefinansowego (w tym 12,6 mld zł z tytułu gwarancji spłaty kredytów).

Również **wartość nominalna zawartych transakcji instrumentami pochodnymi pozostała na poziomie z końca ub.r.** (wzrost z 2 019,3 mld zł do 2 021,6 mld zł). W strukturze **dominowały transakcje stopy procentowej** (wzrost z 1 585,7 mld zł do 1 624,3 mld zł), które na koniec stanowiły 80,3% ogółu otwartych pozycji na instrumentach pochodnych według ich wartości nominalnej. Wśród nich największe pozycje stanowiły IRS (48,0% ogółu otwartych pozycji na wszystkich instrumentach pochodnych), FRA (28,0%) i OIS (3,2%), przy czym najlepiej rozwiniętym rynkiem był rynek FRA⁵. Wartość walutowych instrumentów pochodnych nieznacznie się obniżyła (z 433,6 mld zł do 397,3 mld zł), w związku z czym ich udział obniżył się do 19,7%, przy czym największe znaczenie miały transakcje Fx swap (8,5%), CIRS (6,7%) i outright forward (2,4%).

⁴ Zdefiniowanych tutaj, jako suma środków zgromadzonych w kasach, bankach centralnych, należności od banków oraz portfela instrumentów dłużnych i kapitałowych.

⁵ Wyższa nominalna wartość transakcji IRS niż FRA wynika z faktu, że transakcje IRS często zawierane są na okresy kilkuletnie, co powoduje, że pozostają one dłużej w pozabilansie.

5 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Struktura finansowania działalności względnie stabilna:

- umiarkowany wzrost depozytów gospodarstw domowych
- spadek depozytów przedsiębiorstw
- nieznaczny spadek depozytów i kredytów sektora finansowego
- silny ale okresowy napływ depozytów sektora budżetowego
- zmniejszenie finansowania zagranicznego wynikające ze zmiany polityki kredytowej oraz struktury finansowania

Ograniczone wzrostu depozytów sektora niefinansowego w połączeniu ze spadkiem finansowania zagranicznego może stanowić istotną barierę rozwoju akcji kredytowej

Tabela 10. Źródła finansowania

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana NOMINALNA				Zmiana SKORYGOWANA o zmiany kursów walut			
	09/11	12/11	06/12	09/12	do 12/2011		do 09/2011		do 12/2011		do 09/2011	
					mld zł	%	mld zł	%	mld zł	%	mld zł	%
ZOBOWIĄZANIA	1 154,9	1 165,7	1 176,9	1 192,0	26,4	2,3%	37,1	3,2%	45,5	4,0%	53,2	4,7%
wg sektorów												
1/ Finansowy	375,1	362,5	361,6	358,9	-3,6	-1,0%	-16,2	-4,3%				
w tym dep. i kred.	269,4	266,6	256,2	254,3	-12,3	-4,6%	-15,1	-5,6%	-1,5	-0,6%	-5,8	-2,2%
2/ Niefinansowy	664,9	712,8	705,6	707,9	-4,9	-0,7%	43,0	6,5%				
w tym depozyty	650,6	698,6	693,7	695,7	-2,9	-0,4%	45,1	6,9%	2,3	0,3%	48,6	7,5%
- gosp. dom.	453,1	477,4	492,2	498,9	21,5	4,5%	45,7	10,1%				
- przedsiębiorstw	181,6	206,0	185,1	179,7	-26,3	-12,8%	-2,0	-1,1%	24,2	5,1%	47,6	10,5%
3/ Budżetowy	75,1	51,7	71,3	85,5	33,8	65,4%	10,4	13,8%	-23,9	-11,7%	-0,4	-0,2%
w tym depozyty	66,8	49,0	64,9	82,9	33,9	69,2%	16,1	24,1%				
4/ Pozostałe	39,9	38,7	38,4	39,8	1,1	2,8%	-0,1	-0,2%				
wg kraju												
1/ Rezydent	908,2	923,0	952,8	977,3	54,3	5,9%	69,1	7,6%				
2/ Nierezydent	246,7	242,7	224,1	214,7	-28,0	-11,5%	-32,0	-13,0%	-16,1	-7,0%	-21,7	-9,2%
w tym z grupy	x	145,6	125,5	116,6	-29,0	-19,9%	x	x				
Inf. dodatkowa												
- emisje własne	38,6	42,8	52,3	54,7	11,9	27,8%	16,1	41,6%				
- zob. podporząd.	10,4	10,1	7,4	7,0	-3,0	-29,9%	-3,3	-32,0%				
KAPITAŁY	125,0	128,9	137,7	143,3	14,4	11,2%	18,3	14,6%				

W okresie I-IX 2012 r. **wartość zobowiązań ogółem wzrosła** o 26,4 mld zł, tj. o 2,3%, a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych o około 45,5 mld zł, tj. o **4,0%** (rok/rok o 53,2 mld zł; 4,7%). Oznacza to, że przyrost zobowiązań był wolniejszy od wzrostu sumy bilansowej.

W kierunku wzrostu zobowiązań oddziaływało zwiększenie depozytów sektora budżetowego, gospodarstw domowych oraz emisji własnych. Z drugiej strony odnotowano zmniejszenie stanu depozytów przedsiębiorstw oraz depozytów i kredytów sektora finansowego. Nastąpiło też zmniejszenie finansowania zagranicznego, w tym środków pochodzących z macierzystych grup kapitałowych.

Wartość depozytów sektora niefinansowego w ujęciu nominalnym zmniejszyła się o 2,9 mld zł, tj. o 0,4%, **ale po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut odnotowano marginalny wzrost** o około 2,3 mld zł, tj. **0,3%** (rok/rok o 7,5%).

Główną przyczyną spadku było charakterystyczne dla pierwszych miesięcy roku **zmniejszenie depozytów przedsiębiorstw**, których wartość obniżyła się o 26,3 mld zł, tj. **-12,8%**. Trzeba zauważyć, że w bieżącym roku spadek ten jest wyjątkowo głęboki i długotrwały, co po części wynikało z rekordowo wysokiego napływu środków przedsiębiorstw w ostatnim kwartale ub.r. Ponadto niepokoi spadek, jaki obserwowany jest w ujęciu rok/rok (o 2,0 mld zł; -1,1%).

Wartość **depozytów gospodarstw domowych** uległa **zwiększeniu** o 21,5 mld zł, tj. **o 4,5%** (rok/rok o 45,7 mld zł; 10,1%), a tempo ich wzrostu było relatywnie wysokie, choć w związku ze spowolnieniem tempa wzrostu gospodarki należy liczyć się z możliwością jego obniżenia w kolejnych okresach.

Na tle całego sektora **relatywnie dobrze wygląda sytuacja w bankach spółdzielczych, które wykazały wzrost depozytów** (o 2,6 mld zł, tj. o 4,4%), **podczas gdy w bankach komercyjnych i oddziałach instytucji kredytowych odnotowano ich spadek** (o 5,5 mld zł, tj. -0,9%).

Niski przyrost depozytów sektora niefinansowego może stanowić silną barierę możliwości kreacji akcji kredytowej. Należy jednak oczekiwać, że tak jak w ubiegłych latach, w ostatnim kwartale dojdzie do istotnego przyrostu ich stanu, choć po części będzie to miało charakter sezonowy.

Stan depozytów sektora finansowego uległ nieznacznemu zmniejszeniu o 12,3 mld zł, tj. -4,6%, a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursowych o około 1,5 mld zł, tj. **-0,6%** (rok/rok -5,8 mld zł; -2,2%). Zwraca jednak uwagę **znaczny spadek stanu środków nierezydenta** (z 188,6 mld zł do 160,1 mld zł, tj. o 15,1%), któremu towarzyszył wzrost środków rezydenta (z 78,0 mld zł do 94,2 mld zł, tj. o 20,7%). W rezultacie udział depozytów i kredytów nierezydenta zmniejszył się (z 70,7% do 63,0%). Główną przyczyną spadku środków nierezydenta jest zmiana strategii działania oraz struktury finansowania do jakiej dochodzi w niektórych bankach. Dodatkowo istotny wpływ wywarło umocnienie złotego (większość środków nierezydenta jest w walutach obcych, co powoduje że wahania złotego o 5-10% zmieniają stan tych środków o kilka, kilkanaście miliardów złotych).

Wartość depozytów sektora budżetowego zwiększyła się o 33,9 mld zł, tj. **o 69,2%**, co wynikało z charakterystycznego dla pierwszych miesięcy roku silnego napływu tych depozytów. Wzrost ten jest jednak bardzo silnie skoncentrowany. W końcu roku należy oczekiwać ponownego odpływu tych środków.

Wartość **zobowiązań z tytułu emisji własnych papierów wartościowych** zwiększyła się o 11,9 mld zł, tj. **o 27,8%** (rok/rok o 16,1 mld zł; 41,6%) i wynikała z przeprowadzenia przez kilka banków programów emisji. W konsekwencji nastąpiło zwiększenie udziału emisji własnych w strukturze zobowiązań, choć nadal był on niski (4,6%). Stopniowy **rozwój tego źródła finansowania należy ocenić pozytywnie**, zwłaszcza w obliczu trudnej sytuacji na rynkach finansowych, jak też ograniczonych możliwości wzrostu bazy depozytowej.

Wartość zobowiązań podporządkowanych uległa zmniejszeniu, ale stanowiły one marginalne źródło finansowania działalności (poniżej 1%).

W strukturze zobowiązań dominują zobowiązania krajowe, ale w niektórych bankach kluczową rolę odgrywa finansowanie zagraniczne. **Wartość zobowiązań wobec nierezydentów zmniejszyła się** o 28,0 mld zł, tj. o 11,5%, a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 16,1 mld zł, tj. **o 7,0%**. W konsekwencji

nastąpiło **obniżenie udziału tych środków w zobowiązaniach** ogółem (z 20,8% na koniec ub.r. **do 18,0%** na koniec września br.) **oraz w sumie bilansowej** (z 18,7% **do 16,1%**).

Większość środków nierezydenta pochodzi od podmiotów z macierzystej grupy kapitałowej. Według stanu na koniec września br. wartość tych środków (bez uwzględnienia oddziałów instytucji kredytowych) wynosiła **116,6 mld zł**, co oznacza zmniejszenie ich stanu o 29,0 mld zł, tj. o 19,9% w stosunku do końca ub.r.

Zmniejszenie finansowania zagranicznego wynika ze wskazanych już czynników:

- **umocnienia złotego**, które spowodowało zmniejszenie wartości złotej środków walutowych
- **zmiany struktury finansowania** w niektórych **bankach w celu zmniejszenia stopnia uzależnienia od środków pochodzących z macierzystych grup;**
- **zmiany strategii działania, polegającej na wycofaniu się z udzielania gospodarstwom domowym walutowych kredytów mieszkaniowych**, które w przypadku wielu banków były finansowane środkami pochodzącymi z grupy macierzystej. W konsekwencji następuje spadek zapotrzebowania na te środki, a w miarę spłaty tych kredytów powinno następować też zmniejszenie środków zagranicznych.

Dodatkowo należy mieć na uwadze, że stan tych środków może wykazywać istotne **wahania wynikające z operacji na rynku pieniężnym** dokonywane przez niektóre podmioty.

W obliczu ograniczonego wzrostu bazy depozytowej, **zmniejszenie finansowania zagranicznego może oddziaływać negatywnie na możliwości rozwoju akcji kredytowej.**

Kapitały (fundusze) sektora bankowego, wzrosły o 14,4 mld zł, tj. o **11,2%** (z 128,9 mld zł na koniec ub.r. do 143,3 mld zł na koniec września br.). Nastąpiło to głównie w drodze akumulacji zysków roku bieżącego, oraz pozostawieniu w bankach większości z zysków wypracowanych w 2011 r.

W końcu ub.r. oraz na początku br. Przewodniczący KNF wystosował rekomendacje oraz indywidualne zalecenia w sprawie podziału zysków za 2011 r. Wszystkie banki zastosowały się do tych zaleceń. W konsekwencji **banki przeznaczyły na zasilenie kapitałów około 72% zysku wypracowanego w 2011 r.** (wobec 45% w 2011 r. z zysków za 2010 r.), przy czym w **bankach komercyjnych** było to około **70%** zysku za 2011 r., a **bankach spółdzielczych około 95%** zysku.

Z uwagi na trudne uwarunkowania zewnętrzne, jak też ze względu na już zakumulowane, ale jeszcze nie zmaterializowane ryzyko, kwestia utrzymania przez banki wysokiego poziomu kapitałów ma szczególne znaczenie. Dlatego **KNF wydała bankom rekomendacje w zakresie wypłat z zysku za 2012 r.** w celu dalszego wzmocnienia ich bazy kapitałowej oraz zdolności do absorpcji nieoczekiwanych strat.

6 STRUKTURA WALUTOWA I TERMINÓW PŁATNOŚCI BILANSU

Niekorzystne zjawiska w strukturze bilansu:

- **wysoki udział aktywów walutowych**
 - **nadmierne oparcie długoterminowej akcji kredytowej o krótkoterminowe depozyty**
- ale odnotowano pewną poprawę wynikającą z silnego ograniczenia kredytów walutowych dla gospodarstw domowych, umocnienia złotego oraz wydłużenia finansowania**

Konieczne ograniczenie kredytów walutowych dla gospodarstw domowych oraz rozwój stabilnych, długoterminowych źródeł finansowania

W strukturze bilansu obserwowane są zjawiska, które generują szereg rodzajów ryzyka i mogą stanowić źródło potencjalnego zagrożenia. W szczególności **za niekorzystne należy uznać wysoki udział aktywów walutowych oraz nadmierne oparcie akcji kredytowej o krótkoterminowe depozyty**. Część z tych zjawisk jest naturalnym elementem działalności banków i wynika z funkcji jakie pełnią one w gospodarce, ale większość jest pochodną nadmiernie ekspansywnych modeli biznesowych niektórych banków.

Obserwowane w okresie I-IX 2012 r. umocnienie złotego oraz silne ograniczenie udzielania nowych kredytów walutowych gospodarstwom domowym przełożyło się na **zmniejszenie aktywów walutowych o 32,8 mld zł**, tj. o **9,0%** (z 363,2 mld zł na koniec ub.r. do 330,3 mld zł na koniec września br.) oraz **obniżenie ich udziału w sumie bilansowej z 28,1% do 24,7%**. Jednak w przypadku niektórych banków udział ten był znacznie wyższy. **Wartość pasywów walutowych zmniejszyła się o 28,3 mld zł**, tj. o **9,9%** (z 285,0 mld zł do 256,7 mld zł). Głębszy spadek niż w przypadku aktywów walutowych wynikał ze zmiany struktury finansowania (odchodzenia części banków od środków z grupy macierzystej i zastępowanie tego finansowania środkami z rynku) oraz zmniejszenia poziomu walutowych lokat sektora budżetowego. W konsekwencji doszło do pewnego **zmniejszenia ujemnej luki finansowania walutowego** (z -78,1 mld zł do -73,6 mld zł) oraz jej udziału w sumie bilansowej (z -6,0% do **-5,5%**), przy czym w niektórych bankach była ona znacznie wyższa.

Wysoki udział aktywów walutowych wynikał przede wszystkim z wysokiego wolumenu kredytów walutowych udzielonych gospodarstwom domowym (głównie mieszkaniowych), a w znacznie mniejszym stopniu z kredytów walutowych dla przedsiębiorstw (na koniec września br. wartość kredytów walutowych gospodarstw domowych wynosiła 195,5 mld zł i stanowiła 59,2% ogółu należności walutowych banków, a analogicznych należności od przedsiębiorstw odpowiednio: 64,6 mld zł i 19,6%). Wysoka wartość kredytów walutowych dla gospodarstw domowych wskazuje na skalę ryzyka podejmowanego przez banki i ich klientów oraz przyczynia się do wzrostu ryzyka w systemie finansowym. W szczególności trzeba mieć na uwadze, że **większość gospodarstw domowych w żaden sposób nie jest zabezpieczona przed ryzykiem walutowym**.

W okresie I-IX 2012 r. **niektórym bankom udało się zwiększyć skalę finansowania długoterminowego**. W konsekwencji na koniec września br. wartość pasywów wymagalnych w okresie powyżej 1 roku wynosiła 184,6 mld zł i była o 15,9 mld zł wyższa niż na koniec ub.r. (168,7 mld zł), pomimo umocnienia złotego, które działało w kierunku obniżenia wartości długoterminowych zobowiązań otrzymanych w walutach obcych. W konsekwencji nastąpił też wzrost udziału tych środków w sumie bilansowej do 13,9% (z 13,1%). Korzystne było przy tym to, że **większość przyrostu dotyczyła pasywów o okresie wymagalności powyżej 5 lat** (wzrost z 69,0 mld zł do 80,3 mld zł). Nastąpiło to w drodze **wydłużenia zobowiązań wobec sektora finansowego. Udział długoterminowych zobowiązań wobec sektora niefinansowego pozostał**

marginalny (na koniec września br. wartość depozytów sektora niefinansowego o okresie wymagalności powyżej 1 roku wynosiła zaledwie 8,3 mld zł i stanowiła 1,2% zobowiązań wobec tego sektora, podczas gdy na koniec ub.r. było to odpowiednio 9,3 mld zł i 1,3%).

Umocnienie złotego oraz wyhamowanie tempa wzrostu kredytów mieszkaniowych sprzyjało obniżeniu udziału długoterminowych aktywów w sumie bilansowej (udział aktywów o okresie zapadalności powyżej 1 roku obniżył się z 58,1% do 56,6%, w tym udział aktywów powyżej 5 lat z 33,4% do 32,8%), choć ich wartość uległa nieznacznemu zwiększeniu (z 771,2 mld zł do 773,7 mld zł).

Duże dysproporcje pod względem terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów wskazują na **oparcie długoterminowej akcji kredytowej na krótkoterminowych depozytach, co powoduje wzrost ryzyka płynności**. Podstawową przyczyną tych dysproporcji jest rozwój kredytów mieszkaniowych, które finansowane są głównie w oparciu o krótkoterminowe depozyty sektora niefinansowego oraz środki pozyskiwane od zagranicznych podmiotów dominujących (w znacznym stopniu również krótkoterminowe, choć sukcesywnie odnawiane), a tylko w niewielkim stopniu przez długoterminowe zobowiązania. Dlatego **konieczne jest, aby banki zwiększyły udział długoterminowych, stabilnych źródeł finansowania akcji kredytowej** m.in. w drodze uatrakcyjnienia długoterminowej oferty depozytowej, budowania długoterminowych relacji z klientami oraz emisji długoterminowych instrumentów dłużnych.

7 JAKOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO

Jakość portfela kredytowego pozostaje relatywnie stabilna, ale odnotowano:

- pogorszenie jakości kredytów dla przedsiębiorstw (głównie sektor budowlany) oraz drobnych przedsiębiorstw (mikrofirm)
- narastanie problemów z obsługą kredytów mieszkaniowych
- stopniową poprawę jakości kredytów konsumpcyjnych

Na skutek osłabienia tempa wzrostu gospodarki trzeba liczyć się z możliwością pogorszenia jakości portfela kredytowego w kolejnych okresach

Tabela 11. Jakość portfela kredytowego

	Kredyty zagrożone i opóźnione w spłacie (mld zł)				Zmiana				Udział w portfelu (%)			
	09/11	12/11	06/12	09/12	do 12/2011		do 09/2011		09/11	12/11	06/12	09/12
					mld zł	%	mld zł	%				
Kredyty ogółem	65,9	66,4	70,0	71,8	5,4	8,1%	5,9	9,0%	7,5%	7,3%	7,5%	7,7%
1/ Sektor finansowy	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	-15,3%	0,0	-28,2%	0,6%	0,5%	0,4%	0,3%
2/ Sektor niefinansowy	65,5	66,0	69,5	71,3	5,3	8,0%	5,8	8,9%	8,4%	8,2%	8,6%	8,8%
3/ Sektor budżetowy	0,2	0,3	0,4	0,4	0,1	42,0%	0,1	61,3%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%
Gospodarstwa domowe	38,6	38,6	39,2	39,9	1,4	3,6%	1,3	3,5%	7,3%	7,2%	7,3%	7,5%
1/ Kredyty mieszkaniowe	6,9	7,5	8,4	8,5	1,0	13,7%	1,6	22,8%	2,2%	2,3%	2,6%	2,7%
- złotowe	3,8	4,3	5,1	5,3	1,1	24,8%	1,5	40,6%	3,3%	3,5%	3,9%	3,9%
- walutowe	3,1	3,2	3,3	3,2	0,0	-1,2%	0,0	1,2%	1,6%	1,6%	1,7%	1,7%
2/ Konsumpcyjne	24,2	23,4	22,5	22,5	-0,9	-3,8%	-1,6	-6,8%	18,3%	18,0%	17,8%	17,9%
3/ Pozostałe	7,5	7,7	8,3	8,9	1,3	16,3%	1,4	18,8%	9,1%	9,3%	9,6%	10,1%
Przedsiębiorstwa	26,8	27,4	30,2	31,3	3,9	14,0%	4,4	16,5%	10,7%	10,4%	11,1%	11,3%
- MSP	19,3	19,6	20,1	20,7	1,1	5,4%	1,4	7,3%	12,7%	12,3%	12,3%	12,4%
- Duże przedsiębiorstwa wg produktu	7,6	7,8	10,2	10,6	2,8	35,8%	3,0	39,9%	7,7%	7,4%	9,4%	9,7%
1/ Operacyjne	10,1	9,9	11,5	11,7	1,8	17,8%	1,6	15,4%	9,5%	9,4%	10,2%	10,1%
2/ Inwestycyjne	6,2	6,7	7,5	7,7	1,1	16,2%	1,6	25,7%	8,1%	7,9%	9,0%	9,3%
3/ Nieruchomości	7,4	7,8	7,9	8,1	0,3	4,3%	0,7	9,4%	15,9%	16,1%	16,0%	16,2%
4/ Pozostałe należności	3,1	3,1	3,4	3,7	0,7	22,1%	0,6	18,7%	14,5%	11,4%	12,9%	13,4%
Opóźnienia w spłacie Konsumpcyjne												
- do 30 dni	9,8	9,3	8,0	8,1	-1,2	-12,9%	-1,7	-17,4%	7,3%	7,0%	6,2%	6,4%
- > 30 dni	27,3	26,1	25,1	25,1	-1,1	-4,1%	-2,2	-8,2%	20,3%	19,7%	19,5%	19,6%
Mieszkaniowe												
- do 30 dni	13,9	11,4	11,2	11,4	0,0	-0,4%	-2,5	-18,1%	4,5%	3,6%	3,5%	3,6%
- > 30 dni	8,6	9,1	10,4	10,7	1,6	17,4%	2,0	23,2%	2,8%	2,8%	3,2%	3,3%

W okresie I-IX 2012 r. **wartość kredytów zagrożonych zwiększyła się o 5,4 mld zł**, tj. o 8,1% (rok/rok o 7,8 mld zł; 12,6%), **a udział tych kredytów w portfelu wzrósł do 7,7%** (z 7,3% na koniec ub.r.). **O wzroście** kredytów zagrożonych **zdecydował przyrost zagrożonych kredytów przedsiębiorstw**, a w mniejszym stopniu przyrost zagrożonych kredytów mieszkaniowych oraz drobnych przedsiębiorstw.

Jakość kredytów mieszkaniowych uległa dalszemu pogorszeniu, co przejawiało się we wzroście kredytów zagrożonych o 1,0 mld zł (rok/rok o 1,6 mld zł) oraz **zwiększeniu ich udziału w portfelu do 2,7%** (z 2,3% na koniec ub.r.). Odnotowano również **pogorszenie spłacalności kredytów** polegające na zwiększeniu

kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni o 1,6 mld zł (rok/rok o 2,0 mld zł) oraz **zwiększeniu ich udziału w portfelu do 3,3%** (z 3,0% na koniec ub.r.). Istotne dysproporcje pomiędzy wartością kredytów opóźnionych w spłacie > 30 dni, a kredytów zagrożonych wskazują na wysokie prawdopodobieństwo dalszego wzrostu kredytów zagrożonych.

Na podstawie wyników badań UKNF na koniec 2011 r. stwierdzono, że w portfelach banków było 31,6 tys. kredytów zagrożonych oraz 39,6 tys. kredytów opóźnionych w spłacie > 30 dni. Przyjmując założenie o proporcjonalnym wzroście liczby kredytów do wzrostu wartości kredytów zagrożonych (o 13,7%) i kredytów opóźnionych w spłacie o 30 dni (17,4%), **można szacować, że na koniec września w portfelach banków było około 35,9 tys. kredytów zagrożonych oraz 46,2 tys. kredytów przeterminowanych > 30 dni.**

Pogorszenie jakości kredytów mieszkaniowych z jednej strony wynika z naturalnego procesu stopniowego „dojrzwania” tego portfela, a z drugiej z nadmiernie liberalnej polityki kredytowej banków oraz nadmiernego ryzyka podjętego przez niektórych klientów.

O ile jakość kredytów mieszkaniowych (mierzona udziałem kredytów zagrożonych) jest wysoka na tle innych rodzajów kredytów dla sektora niefinansowego, to w kontekście ryzyka generowanego przez portfel kredytów mieszkaniowych trzeba mieć na uwadze:

- **wysoki udział tego portfela w bilansach banków** (na koniec września br. stanowiły one 24,2% sumy bilansowej sektora, 35,8% portfela kredytowego oraz 40,7% kredytów dla sektora niefinansowego, przy czym w wielu bankach udziały te były znacząco wyższe);
- **wysoki udział kredytów walutowych** (ponad 700 tys. kredytów o wartości blisko 200 mld zł) generujących różne rodzaje ryzyka po stronie klientów i banków (m.in. ryzyko kursowe, ryzyko odnowienia finansowania, ryzyko związane z negatywnym postrzeganiem przez agencje ratingowe oraz część inwestorów, ryzyko istotnego wzrostu stóp procentowych w przyszłych okresach). Jednocześnie **badania UKNF przeczą tezie o wyższej jakości kredytów walutowych** (jakość obu portfeli jest zbliżona, a wysoki udział kredytów zagrożonych w portfelu kredytów złotych wynika z przewalutowania części zagrożonych kredytów walutowych na złote) **oraz tezie, że zostały one udzielone osobom o wyższych dochodach** (połowa kredytów walutowych została udzielona kredytobiorcom o przeciętnych dochodach lub niższych);
- **wysokie średnie wartości LTV portfela kredytowego**⁶ (kwestia skuteczności realizacji zabezpieczeń);
- **ograniczoną płynność na rynku nieruchomości** (kwestia skuteczności realizacji zabezpieczeń oraz wpływu ewentualnej realizacji zabezpieczeń na sytuację na rynku nieruchomości);
- **ryzyko związane z kredytami udzielonymi w ramach programu „Rodzina na swoim”** wynikające ze skokowego wzrostu rat spłaty po 8 latach dopłat,
- silną koncentrację ubezpieczeń kredytów mieszkaniowych;
- niezadowalające bazy danych o rynku nieruchomości;
- brak odpowiednich źródeł finansowania akcji kredytowej (akcja kredytowa rozwijana była głównie w oparciu o krótkoterminowe depozyty).

⁶ Według stanu na koniec 2011 r. **średnia wartość LTV całego portfela kredytów mieszkaniowych wynosiła około 81,6%**, przy czym w przypadku kredytów **złotowych** wynosiła około **63,8%**, a **walutowych** około **94,7%**. Jednocześnie w portfelach banków znajdowało się 252,9 tys. kredytów o łącznej wartości 103,1 mld zł, w przypadku których wartość LTV przekraczała 100% (w tym 139,2 tys. kredytów o łącznej wartości 62,8 mld zł, w przypadku których wartość LTV przekraczała 120%). Większość tych kredytów stanowiły kredyty walutowe (213,8 tys. kredytów o łącznej wartości 93,3 mld zł). Oznacza to, że **w przypadku 1/3 portfela kredytowego wartość udzielonych kredytów przekracza wartość nieruchomości stanowiących ich podstawowe zabezpieczenie**, co rodzi pytania o skuteczność tych zabezpieczeń.

Mając na uwadze wskazane negatywne zjawiska **konieczna jest zasadnicza zmiana dotychczasowego modelu rozwoju kredytów mieszkaniowych.**

W tym kontekście, **za pozytywne należy uznać wycofywanie się banków z udzielania kredytów w walutach obcych**, przy czym jak już wcześniej stwierdzono **w ocenie UKNF i NBP, kredyty walutowe powinny zostać całkowicie wycofane ze standardowej oferty kredytowej. Powinny one stanowić produkt skierowany wyłącznie do klientów otrzymujących stałe dochody w walucie kredytu.**

Jakość kredytów konsumpcyjnych uległa poprawie przejawiającej się w **spadku kredytów zagrożonych** o 0,9 mld zł (rok/rok o 1,6 mld zł), **spadku kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni** o 1,1 mld zł (rok/rok o 2,2 mld zł). Utrzymujący się w ostatnich okresach względnie **stabilny udział kredytów zagrożonych (17,9%** na koniec września br.) **i opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni (19,6%) wynika ze spadku wartości portfela.** Trzeba jednak mieć na uwadze, że część pozytywnych obserwacji wynikała ze sprzedaży części portfela „złych” kredytów.

Zarysowująca się **poprawa jakości kredytów konsumpcyjnych może mieć pozytywne przełożenie na stopniowe zwiększenie finansowania w tym obszarze** (dane UKNF wskazują na stopniowe wyhamowanie spadków kredytów konsumpcyjnych, a dane BIK wskazują, że pomimo spadku liczby udzielonych kredytów, w ujęciu wartościowym nastąpiło nieznaczne zwiększenie akcji kredytowej).

Głównym zagrożeniem dla przyszłej jakości portfela kredytów konsumpcyjnych, jak też ewentualnego ponownego wzrostu akcji kredytowej w tym obszarze, może być niekorzystny rozwój koniunktury gospodarczej. Jej istotne pogorszenie może prowadzić do ograniczenia popytu i podaży, jak też ponownego wzrostu kredytów zagrożonych.

Jakość pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych uległa pogorszeniu (wzrost kredytów zagrożonych o 1,1 mld zł; wzrost udziału kredytów zagrożonych z 9,3% do **10,1%**), co wynikało z przyrostu zagrożonych kredytów udzielonych drobnym przedsiębiorcom (mikrofirmom), głównie operacyjnych i inwestycyjnych.

Jakość kredytów i innych należności części przedsiębiorstw uległa pogorszeniu, co przejawiało się we wzroście kredytów zagrożonych o 3,9 mld zł (rok/rok o 4,4 mld zł) oraz **zwiększeniu ich udziału w portfelu do 11,3%** (z 10,4% na koniec ub.r.).

Decydujący wpływ na pogorszenie jakości **miało pogorszenie sytuacji finansowej części spółek budowlanych realizujących duże kontrakty infrastrukturalne** (wykazywanych w sekcjach budownictwo oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna). Znaczące pogorszenie odnotowano też w należnościach od niektórych **spółek branży deweloperskiej** (wykazywanych w sekcjach budownictwo oraz obsługa nieruchomości) oraz spółek z sekcji **handel**. W znacznie mniejszej skali odnotowano przyrost ekspozycji zagrożonych w sekcjach transport i magazyny, górnictwo i wydobywanie, gastronomia i hotelarstwo oraz produkcja cementu, gipsu i szkła.

Należy mieć na uwadze, że **istotny wpływ na pogorszenie stanu należności w obrębie poszczególnych sekcji miało pogorszenie sytuacji jednostkowych klientów**, względem których banki posiadały ekspozycje od kilkudziesięciu do kilkuset milionów złotych, a które zaciągnęły zobowiązania na realizację źle skalkulowanych projektów. W związku z tym **należy zachować ostrożność przy ocenie sytuacji poszczególnych branż, aby nie prowadzić do niewłaściwych uogólnień, które mogłyby wpłynąć niekorzystnie na postrzeganie poszczególnych branż przez inwestorów oraz skłonność banków do ich finansowania.**

Sytuacja w portfelu kredytów dla sektora finansowego i budżetowego pozostała stabilna, a jakość tych portfeli była wysoka.

Reasumując, **bieżąca sytuacja w zakresie jakości portfela kredytowego jest względnie stabilna, choć w niektórych obszarach odnotowano pogorszenie** jego jakości. Jednak **w związku z osłabieniem tempa wzrostu gospodarki należy liczyć się z pogorszeniem sytuacji finansowej części kredytobiorców, co będzie wywierało negatywną presję na jakość portfela kredytowego** i wyniki banków w najbliższych okresach.

SPIS TABEL

Tabela 1. Adekwatność kapitałowa	10
Tabela 2. Współczynnik wypłacalności i współczynnik Tier 1	11
Tabela 3. Wybrane miary płynności	12
Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników i efektywność działania	13
Tabela 5. Saldo odpisów i rezerw	15
Tabela 6. Portfel kredytowy	17
Tabela 7. Kredyty dla gospodarstw domowych	17
Tabela 8. Kredyty dla przedsiębiorstw	20
Tabela 9. Wybrane aktywa płynne	21
Tabela 10. Źródła finansowania	22
Tabela 11. Jakość portfela kredytowego	27

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262-50-00
fax (+48 22) 262-51-11 (95)
e-mail: knf@knf.gov.pl

www.knf.gov.pl